

Kirchliches Verordnungs-Blatt

für die

Lavanter Diözese.

Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo.

Inhalt: 43. Solvuntur nonnulla dubia circa decretum „Ne temere“. — 44. Decretum Urbis et Orbis de pia praxi Novendialium precum in honorem Ss. Sacramenti ante solemnia Corporis Christi praemittenda. — 45. Decretum S. C. Indulg. de lucranda indulgentia plenaria in fine Missionum. — 46. S. Congregationis Episcoporum et Regularium instructio quoad clericos saeculares ac regu-

lares qui Universitates Gubernii studiorum causa frequentant intra fines Italiae. — 47. Zborovanje „testium synodalium“ v Mariboru. — „Consilium a vigilantia“ za Lavantinsko škofijo. — 48. Schatzgräber (Entierro) Schwindl. — 49. Fälligkeit der Bezüge aus dem Religionsfonde. — 50. Različne opazke. — 51. Literatur. — 52. Diözesan-Nachrichten.

43.

Solvuntur nonnulla dubia circa decretum „Ne temere“.

In Actis S. Sedis, vol. XLI. pag. 108 et sqq. sequentia inveniuntur dubia circa decretum de sponsalibus et matrimonio S. Congregationi Concilii proposita una cum eiusdem responsis authenticis et notis responsa explicantibus.

Dubia.

I. An decreto *Ne temere* adstringantur etiam catholici ritus orientalis. — *Et quatenus negative:*

II. Utrum ad eosdem decretum extendere expediat. — *Et quatenus saltem pro aliquo loco decretum non fuerit extensum:*

III. Utrum validum sit matrimonium contractum a catholico ritus latini cum catholico ritus orientalis, non servata forma ab eodem decreto statuta.

IV. An sub art. XI. § 2, in exceptione enunciata illis verbis „nisi pro aliquo particulari loco aut regione aliter a S. Sede sit statutum“ comprehendatur tantummodo Constitutio Provida Pii PP. X; an potius comprehendantur quoque Constitutio Benedictina et cetera eiusmodi indulta impedimentum clandestinitatis respicientia.

V. Num in imperio Germaniae catholici, qui ad sectam haereticam vel schismaticam transierunt, vel conversi ad fidem catholicam ab ea postea defecerunt, etiam in iuvenili vel infantili aetate, ad valide cum persona catholica contrahendum adhibere debeant formam in decreto *Ne temere* statutam, ita scilicet ut contrahere debeant coram parocho et duobus saltem testibus. — *Et quatenus affirmative:*

VI. An, attentis peculiaribus circumstantiis in imperio Germaniae existentibus, opportuna dispensatione providi oporteat.

VII. Ubinam et quomodo capellani castrenses, vel parochi nullum absolute territorium nec cumulative cum alio parochi habentes, at iurisdictionem directe exercentes in personas aut familias, adeo ut has personas sequantur quocumque se conferant, valide matrimoniis suorum subditorum adistere valeant.

VIII. Ubinam et quomodo parochi, qui, territorium exclusive proprium non habentes, cumulative territorium cum alio vel aliis parochis retinent, matrimoniis adistere valeant.

IX. Ubinam et quomodo parochus, qui in territorio aliis parochis assignato nonnullas personas vel familias sibi subditas habet, matrimoniis adistere valeat.

X. Num capellani seu rectores piorum cuiusvis generis locorum, a parochiali iurisdictione exemptorum, adistere valide possint matrimoniis absque parochi vel Ordinarii delegatione.

XI. An a decreto *Ne temere* abolita sit lex vel consuetudo in nonnullis dioecesibus vigens, vi cuius a Curia episcopali peragenda sunt acta, quibus constet de statu libero contrahentium, et dein venia fiat parochis adistendi matrimoniis.

XII. An et quosque expediat prorogare executionem decreti *Ne temere* pro nonnullis locis iuxta Ordinariorum petitiones.

S. Congregatio Concilii, in plenario conventu die 25. Ianuarii 1908 habito, definitivam solutionem differendam esse censuit. Verum in subsequentibus comitiis diei 1. Februarii eiusdem anni, iisdem dubiis iterum ad trutinam vocatis, et sedulo perpensis, authentice respondit prout sequitur:

*Ad I. Negative.*¹

*Ad II. Ad S. Congregationem de Propaganda Fide.*²

Ad III. Dilata, et exquiratur votum duorum Consultorum, qui prae oculis habeant leges hac de re vigentes quoad Orientales.

*Ad IV. Comprehendi tantummodo Constitutionem Provida;*³ non autem comprehendi alia quaecumque decreta, facto verbo cum SSmo; et ad mentem.

¹ Sane in casu agitur de legibus disciplinaribus, quas observare non tenentur catholici orientales, nisi expressa mentio de ipsis fiat. Sapienter praeterea consilio Emmi Patres in decreto *Ne temere* exarando sese abstinerunt ab Ecclesia latina nominanda vel graeca excludenda; nam praeterquam quod decretum ipsum suo tempore etiam ad Orientales extendi fortasse potuerit, ansam non praebuerunt catholicis latini ritus, apud Graecos tamen commorantibus, se exemptos censendi ab huius legis obligatione.

² Huic Congregationi proinde facta est potestas decernendi, num, quando et quomodo decretum ad catholicos ritus orientalis extendere expediat.

³ Igitur Constitutio *Provida* non ex integro, sed ex parte tantum in suo robore permanet. Nam adhuc vigere pergit: 1° quoad matrimonia mixta, quae in tota Germania citra formam Tridentinam iam contracta sunt vel in posterum usque ad Pascha currentis anni fortasse contrahentur; quia nova lex per decretum *Ne temere* introducta sicut et ceterae leges effectum retroactivum per se non habet; 2° quoad matrimonia mixta, quae a catholicis cum acatholicis contrahentur, non servata forma in praesenti decreto praescripta. At sub nomine *catholicorum*, ad effectum sponsalium et matrimonii, ex iure communi per decretum *Ne temere* inducto hodie veniunt omnes in Ecclesia dumtaxat catholica baptizati, quamvis ex haeresi vel schismate aliquando conversi fuerint, aut a fide catholica, in quavis etiam infantili aetate constituti defecerint et ad haeresim vel schisma transierint. Quod sane notandum est, quia hucusque iuxta responsum S. Officii die 6. Aprilis 1859 in ordinem ad matrimonium sub nomine *haeticorum* comprehendebantur etiam tum „qui catholice baptizati a pueritia nondum septennali in haeresi educantur ac haeresim profitentur“, tum „apostatae ab Ecclesia catholica ad haeticam sectam transeuntes“. Hoc autem criterium cum retentum quoque fuerit in Const. *Provida* pro Germania, matrimonia a veris catholicis cum sic dictis haeticis seu apostatis contracta, ommissa forma Tridentina, pro validis antehac habebantur; quod in posterum non amplius currit. Item formam in

*Ad V. Affirmative.*⁴

Ad VI. Negative, ideoque servetur decretum Ne temere.

*Ad VII. Quoad capellanos castrenses aliosque parochos, de quibus in dubio, nihil esse immutatum.*⁵

*Ad VIII. Affirmative in territorio cumulative habitato.*⁶

*Ad IX. Affirmative, quoad suos subditos tantum ubique in dicto territorio, facto verbo cum SSmo.*⁷

Ad X. Affirmative pro personis sibi creditis, in loco tamen, ubi iurisdictionem exercent, dummodo constet ipsas commissam fuisse plenam potestatem parochialem.

Ad XI. Servetur solitum.

*Ad XII. Ad Emum Praefectum cum SSmo.*⁸

praesenti decreto sancitam servare tenentur, etiam in Germania imperio, non solum proprie dicti catholici, contrahentes inter se vel cum supra recensitis haeticis seu apostatis, verum etiam iidem apostatae inter se sponsalia et matrimonium ineuntes.

⁴ Hoc responso magis declaratur Constitutionem *Provida* sua vi non destitui dumtaxat quoad matrimonia mixta, quae in § 2, art. XI. decreti *Ne temere* recensentur; non autem in caeteris, praesertim vero in statutis ab art. XI. § 1.

⁵ Dicti capellani castrenses et parochi habere nequeunt potestatem territorialem, prout ipsa sancita fuit a decreto *Ne temere*; eorum enim subditi non commorantur in fixo territorio, ne in territorio quidem aliis parochis assignato. Hinc illius generis parochi retinent, prout sub iure Tridentino, potestatem personalem quoad sponsalia et matrimonia suorum tantum subditorum, quos ubilibet coniungere valent.

⁶ Hi parochi, quum aequiparentur aliis parochis territorium separatum habentibus, potestate territoriali fruuntur, ita ut matrimoniis tum suorum subditorum tum extraneorum in territorio cumulative adsistere possint.

⁷ Parochus in casu accensetur quodam modo parochis, de quibus ad dubium VII., cum limitatione, quod, praeterquam in propria paroeciali ecclesia, non nisi intra limites determinati territorii, ubi personae seu familiae sibi subiectae degunt, ipsarum matrimonii valide assistere valet.

⁸ Qua formula indigitatur, factam fuisse facultatem Emo Praefecto S. C., ut rem referret Summo Pontifici pro necessariis et opportunis dispositionibus.

44.

Urbis et orbis.

Commendatur et indulgentiis ditatur pia praxis Novendialium precum in honorem SS. Sacramenti ante solemnia Corporis Christi praemittenda.

Spiritualium omnium bonorum fons et caput est procul dubio Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, per quod Iesus Christus divitias sui erga homines amoris veluti effudit. Quare nihil tam excellentius et salutaris existimandum quam in christiano populo cultum huius Augustissimi Sacramenti promovere et amplificare, quo

magis in eo uberores eiusdem Sacramenti fructus proveniant; vividius nempe excitetur fides, spes firmiter roboretur, et divinae caritatis ignis impensius foveatur, omnisque christianae virtutis splendor magis eluceat.

Quae omnia probe noscens Beatissimus Pater, ad augendum provehendumque amorem et obsequium erga S. Eucharistiam, in audientia habita ab infrascripto Card. Praefecto S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 8. Maii 1907 delatis precibus, quibus

supplicatum est, ut Novendialium precum piam praxim in honorem huius Sacratissimi Mysterii ante Solemnia Corporis Christi praemittendam approbare et sacris etiam indulgentiis decorare dignaretur, libentissime annuens, supramemoratam piam praxim nedum auctoritate sua comprobavit sed et summopere commendavit. Insuper eadem Sanctitas Sua christifidelibus aliquo pietatis actu has novendiales preces sive privatim peragentibus sive ipsis publice in ecclesiis celebratis, iuxta normas ab Ordinariis praescribendas, devote adstantibus, has indulgentias, animabus igne Purgatorii detentis etiam profuturas, ele-

menter est elargitus: 1o septem annorum totidemque quadragesimarum singulis Novendialium precum diebus; 2o plenariam in uno quolibet eorum dierum, vel festo die Corporis Christi, vel quolibet ex octo insequentibus, modo rite confessi ac S. Synaxi refecti, ad mentem Sanctitatis Suae Deo supplicaverint. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, e Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 8. Maii 1907.

S. Card. **Cretoni**, Praefectus.

† **D. Panici**, Archiep. Laodicea., Secret.

45.

Pro indulgentia plenaria in fine Missionum lucranda valet etiam confessio peracta infra quinque ultimos dies.

Beatissime Pater!

Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum, ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus humiliter haec exponit:

Saepe ab Apostolica Sede omnibus fidelibus, qui concionibus Quadragesimae, Adventus, Missionum et Spiritualium exercitiorum, quae a sacerdotibus sive saecularibus sive regularibus habentur, saltem ultra dimidium temporis interfuerint, aut alias saltem quinque conciones eiusmodi audierint, et benedictioni cum Cruce in postrema concione ab iisdem sacerdotibus impertiendae devote adstiterint, sub suetis conditionibus indulgentia plenaria concedi solet.

Quum vero inter istas condiciones etiam confessio sacramentalis postuletur, frequenter autem accidat, ut nequeant biduo omnium confessiones audiri, et exinde plures ex fidelibus indulgentiae gratia frustrati evadant; humilis orator generale indultum a Sanctitate Vestra enixe petit, vi cuius confessiones intra ultimos quinque dies praedicta-

rum concionum periodorum peractae a christifidelibus, qui ut supra adstiterint, ipsis pro lucranda ultimo die indulgentia plenaria suffragetur, dummodo ceteras condiciones in respectivis indultis requisitas, rite adimpleant.

Et Deus etc.

Sanctissimus Dominus Noster Pius PP. X. in audientia habita die 28. Augusti 1907 ab infrascripto Secretario Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne annuit pro gratia iuxta preces, ceteris servatis de iure servandis. Praesenti in perpetuum valituro. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, e Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 28. Augusti 1907.

Pro E.mo D.no Card. Praefecto

Fr. H. M. Card. **Gotti**.

† **D. Panici**, Archiep. Laodicea., Secretarius.

46.

S. Congregationis Episcoporum et Regularium instructio quoad clericos saeculares ac regulares, qui Universitates Gubernii studiorum causa frequentant intra fines Italiae.¹

Perspectum est Romanos Pontifices, quavis aetate et ubique locorum, cogitationes curasque suas contulisse, in rectam institutionem eorum qui in sortem Domini vocati sunt. Scholas enimvero, Seminaria, Universitates ipsas studiorum vel erexerunt vel favore prosecuti sunt, in quibus utriusque cleri alumni tum humanioribus litteris, cum scientiis omnibus sacris et profanis imbui, et academicis etiam quibuscumque gradibus honestari possent. Ita tamen ut ad veram germanamque scientiam cum fide et pietate coniunctam informarentur; quandoquidem doctrinae ac disciplinae, fidei ac morum moderatio et vigilantia a Sede Apostolica et ab Episcopis exercebantur.

Contingit autem hisce diebus, ob mutatas rerum vices in Italia, nonnullos a clero sive saeculari sive regulari adstrictos censerent ad certos studiorum cursus perficiendos apud civilis Gubernii Universitates; a quibus sapiens ac salutifera Ecclesiae vis sacrorumque Pastorum vigilantia omnino excluduntur. Cum res ita se habeant, quae quantaque discrimina et damna ecclesiasticae iuventuti obvenire possint nemo est qui non videat. Cauterum itaque providendum est ut et assertae necessitatis limites non excedantur et instantia pericula diligenter vitentur.

¹ Praedicta instructio directive potest applicari, iuxta modum, ad omnes alias regiones.

Quamobrem Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium Negotiis praeposita praesentem instructionem, ad mentem Sanctissimi Domini Nostri Leonis PP. XIII. Episcopis ac Superioribus Ordinum et Congregationum in Italia impertire constituit.

I. Quatenus in Universitates admittantur etiam alumni, qui sibi idoneitatem comparaverint extra lycea Gubernii, Episcopi ac Superiores Ordinum et Congregationum religiosarum subditos suos praeparandos non mittant ad dicta lycea, sed potius ad instituta ecclesiastica, ad scholas, ad collegia, quorum omnino explorata sit optima ac vere catholica instruendi ratio. Si vero ob talium Institutorum, scholarum, collegiorum defectum, vel ob alias graves causas, aliquos mittere ad lycea Gubernii omnino necesse sit, accurate serventur hoc in casu quae infra de accessu ad Universitates constituuntur.

II. Nemo e saeculari clero Universitates Gubernii frequentet absque expressa licentia Episcopi sui; qui in ea concedenda prae oculis tantum habeat quid Dioecesis necessitas exigit, ut in Institutis ad instructionem erectis, sive erigendis, idonei et diplomata muniti professores comparentur.

III. Ordines et Congregationes quae munus docendi non profitentur, non mittant alumnos suos ad Universitates Gubernii. Ordinum autem et Congregationum ex instituto docentium novitii numquam ad dictas Universitates mittantur: professi vero eas non frequentent nisi prae habita expressa licentia Superioris Generalis, qui eam concedet iis tantum qui requiruntur et sufficiunt pro suis collegiis et scholis.

IV. Utriusque cleri alumni ea tantum emetiantur in dictis Universitatibus studiorum curricula, quae referuntur ad lauream vel ad gradus academicos, quibus indigent, obtinendos.

V. Maximi ponderis est mittendorum ad Universitates accuratus delectus. Venia non detur alumniis antequam laudabiliter absolverint integrum cursum tum philosophiae tum theologiae, a statutis Dioecesanis pro clero saeculari, a Constitutionibus Ordinis seu Congregationis pro religiosis praescriptum.

VI. Attendendae equidem sunt in mittendis intellectus vis et perspicacia, assiduitas in studiis, ingenii indoles, quam bene educatam esse decet, fortem etiam et boni propositi tenacem. Sed summopere inspiciendum est quaenam sit in deligendis animi honestas ac morum integritas. Sint oportet iuvenes qui donum Fidei et vocationem qua in sortem Domini vocati sunt maximi faciant; catholicam Ecclesiam ardentem diligant; venerationem et obedientiam erga Sanctam Sedem Apostolicam mente, verbo et opere profiteantur; iuvenes qui sanctissimae Religionis nostrae documentis imbuti et piis exercitationibus addicti, morum integritate et vitae vere ecclesiasticae lau-

de praefulgeant. Tales denique deligantur qui fundatam ingerant spem fore ut sua quisque agendi ratione ecclesiastico coetui honorem addant per supereminentiam in scientiis; ac venerationem vindicent per suarum laudem virtutum.

VII. Ad pericula tutius praecavenda curent Episcopi ut sui ecclesiastici alumni, quamdiu Universitatem celebrant, morentur in Seminario: hoc non extante, in aliqua domo religiosa, vel saltem apud aliquem probatum Sacerdotem saecularem; nisi forte habeant ibi parentes in quorum domo habitare possint. Laude etiam ac favore digni viderentur sollertes Sacerdotes, vel saeculares viri spectatae pietatis qui instituerent, ubi fieri potest, aliquam hospitalium domum pro studentibus ecclesiasticis; in qua isti invenirent, modico impendio, habitationem tutam, studiorum quieti et piaevitae exercitationibus accommodatam.

XIII. Si Universitas sita est extra Dioecesim, Ordinarii alumnorum hos commendent Episcopo loci; cui alumni se sistere cum advenerint, et identidem obsequium praestare teneantur dum ibi permanserint. Ordinarius et Episcopus loci mutuo convenient ut alumni committantur curae et vigilantiae alicuius Sacerdotis virtute, scientia ac iuventutis experientia praestantis, qui eos dirigat et eorum agendi ratione identidem Ordinarium instructum reddat. Exigat praeterea Episcopus a suis alumniis frequentes epistolas; et ipse hoc epistolari commercio libenter utatur ut consiliis et monitis eos instruat, excitet ac in sancto proposito confirmet.

IX. Superiores Ordinum et Congregationum praeferrant semper Universitates locorum in quibus habent sui Ordinis vel Congregationis Domum; et in hac studentes habitare praecipiant. Si domum propriam non habent in ulla Universitatis Sede, curent omnino ut alumni recipiantur in aliam Domum religiosam, vel in Seminarium episcopale, vel in aliud Institutum ecclesiasticum. Deficiente Conventu aut Domo propria, numquam mittant ad Universitatem frequentandam unum tantum e suis subditis, sed duos simul aut plures, ut se invicem custodiant, adiuvent et ad officiorum suae vocationis implementum exeitent. Iubeant Superiorem Domus vicinioris, vel alium religiosum virum virtute, scientia ac sollertia praeditum, alumnos ipsos indentidem visitare; qui eorum vitae genus, studiorum assiduitatem exploret, ac referat: ut opportunis consiliis Superior Generalis, prout opus fuerit, providere possit. Curet praeterea Superior Generalis ut alumni sibi litteras dent; et frequenter ipsis rescribat, ut eorum unionem cum Ordinis seu Congregationis capite foveat, eosque paternis instructionibus ac monitis in obedientiae atque observantiae spiritu conservet.

X. Zelo ac prudentiae Episcoporum et Superiorum committitur cura eam Universitatem inter plures eligendi,

in qua minora praevideantur pericula, faciliorque ex adiunctis appareat usus consiliorum, quibus quieti, moribus et progressibus alumnorum prospectum sit. Si forte contingat aliquem Professore habere aliquando lectiones ex professo contra religionem vel contra mores, curent Episcopus et Superior Generalis ut alumni vel transeant ad aliam Universitatem, vel huiusmodi lectionibus non adsint; freti nimirum dispositioni legis quae inscriptionem quidem ad cursum Universitatis requirit, sed ad omnes et singulas lectiones assistentiam non exigit. Ceterum, hoc semoto casu, alumni ecclesiastici lectionibus diligenter adsint, ut proprio in scientiis progressui consulant, condiscipulis exemplum assiduitatis, Professoribus vero obsequii testimonium exhibeant.

XI. Quod ad libros attinet et ad lectionum compendia, in quibus nonnulla fortasse occurrant contra religionem, aut mores, aut veritatem ecclesiasticae historiae, aut iura catholicae Ecclesiae vel Romani Pontificis, quatenus talium librorum vel compendiorum usus vitari nequeat, Episcopi et Superiores prout oportet provideant in casu; ac praeterea curent veneno antidotum praebere per optimos libros suis alumnis comparandos, perque auxilium Sacerdotum doctrina, pietate ac experientia praestantium, qui alumnis opem ferant ad dignoscendas sophismatum insidias, et ad refutandos errores quibus forte libri scholares vel lectionum summaria inficerentur.

Enixe autem alumnos suos deterreant a lectione ephemeridum vel periodicorum libellorum qui falsis vel periculosis doctrinis, narrationibus, atque illicis decipiunt, ac recte sentiendi agendique rationem sensim sine sensu turbant atque pervertunt.

XII. Episcopi et Superiores religiosi hortentur subditos suos ut Moderatoribus et Professoribus Universitatis observantes se ostendant cum dignitate; condiscipulos vero urbane quidem, omnes, at neminem valde familiariter tractent. Prohibeant omnino ne nomen dent Circulis aut aliis quomodocumque vocatis consortiis politicae vel contentiosae indolis; nec umquam adsint convocatis fortasse studentium coetibus, quorum finis aut propositum sit adversus Moderatores vel Professores conqueri sive quomodocumque protestari.

XIII. Episcopi Sedem habentes in civitatibus Universitatum curent Circulos sive Societates studentium ecclesiasticorum peramanter fovere ubi existunt, sollicitè fundare ubi desiderantur. Adhibeant ad hoc operam Sacerdotum sive saecularium sive regularium, quos magis idoneos iudicaverint; quorum unus saltem Assistantis ec-

clesiastici munere fungatur. Huius Assistantis erit studium conventus indicere, eisque praesidere. In his conventibus, studentes ecclesiastici, semotis politicis contentionibus et partium studiis, de humanioribus litteris, de historicis disciplinis, de philosophicis vel theologicis thesibus, disserant, decertent vel legant. Nec omittant pias quasdam preces simul omnes fundere, aliosque opportunos religionis ac pietatis actus, statis diebus implendos, constituere: ita ut in his consociationibus laudabilis aemulatio, fraterna charitas, et christiana pietas regnent. In hos ecclesiasticorum Circulos admitti etiam poterunt, caute tamen et approbante Assistente ecclesiastico, studentes saeculares: at ii tantum, qui sentiendi aequae ac agendi ratione bene audiant, religione, pietate et optimis moribus commendentur.

XIV. Episcopi et Superiores religiosi suos quisque studentes enixe hortentur ut in sanctae vocationis spiritu firmiter perseverent. Ad quem finem mediis omnibus efficacioribus alacriter utantur, oratione scilicet, Sacramentorum frequentia, piorum actuum exercitio, vanitatum despectu, malorum et etiam desidiorum hominum fuga. Religiosis praesertim studentibus commendanda est fidelitas in actibus observantiae qui eorum statui consentanei sunt, videlicet: singulis diebus mentalis oratio, examen conscientiae, lectio spiritualis, silentium et recessus.

Annualium vacationum tempore studentes religiosi redeant omnino ad suum Conventum vel ad Domum religiosam sui Instituti; ibique regularis observantiae actus cum Communitate resumant. Omnes studentes, e clero sive saeculari sive regulari, dietarum vacationum tempore vacent sanctis spiritualibus Exercitiis.

XV. Si vero, non obstantibus cautelis et diligentibus hucusque indicatis, aliisque quas pastoralis ac paterna sollicitudo suggesserit, Episcopi aut Superiores religiosi noverint aliquem ex suis subditis a recto tramite veritatis aut virtutis declinare, aberrantem absque mora ab Universitate revocent; praestat enim eius cursuum studiorum abrumpere, potiusquam ita permittere ut animae ille suae detrimentum patiat.

Datum Romae ex Secretaria memoratae Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium, die 21. Iulii 1896.

I. Card. **Verga**, Praefectus.

A. Trombetta, Pro-Secretarius.

L. † S.

Zborovanje „testium synodaliū“ v Mariboru. — „Consilium a vigilantia“ za Lavantinsko škofijo.

Sveti oče papež Pij X. so izdali dne 8. septembra 1907 prevažno okrožnico „Pascendi dominici gregis,“¹ v kateri so naročili, da se mora osnovati v vsaki škofiji poseben odbor „Consilium a vigilantia,“ ki bo pazil, da se med duhovniki in verniki ne vgnezdijo pogubne modernistiške zmote.

Da se tudi v naši škofiji ustreže povelju svetega očeta, je kn. šk. ordinariat z odlokom z dne 19. februarja 1908 povabil p. n. ude stolnega kapitelja Lavantinskega in vse gg. dekane kot „testes synodales“ k izrednemu zborovanju v škofovsko palačo v Mariboru za 31. dan meseca sušca 1908. Zborovanje naj bi se vršilo tudi z ozirom na petdesetletnico mašništva slavno vladajočega svetega očeta papeža Pija X. in na šestdesetletnico blagoslovljenega vladanja Njih ces. in kr. Apostolskega Veličanstva, presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

Dne 31. marca 1908 so prišli v Maribor vsi gg. dekani — z izjemkom enega — oziroma njih zastopniki. Ob 9. uri dopoldne so premilostljivi gospod knezoškof v stolni cerkvi ob asistenci dveh gg. kanonikov služili tiho sveto mašo (de ss. apostolis), pri kateri so bogoslovci pod vodstvom stolnega kapelnika g. Frančiška Trop peli Singenbergerjevo mašo: in hon. ss. Cordis z vlogo: *Ett, Laudate Dominum.*

Po sveti maši se je v veliki sobi kn. šk. pisarne pričelo zborovanje. Odmoli se sekvencija: *Veni, Sancte Spiritus*, z verzikulom in oracijo. Premilostni ordinarij pozdravijo udeležence s približno temi-le besedami: „V stolnici sem služil sveto mašo na čast sv. apostolom ter vzel oracijo k Svetemu Duhu in oraciji za svetega očeta in svetlega cesarja. Služil sem jo za dober sklep današnjega posvetovanja in za blagostanje vseh Lavantinskih duhovnikov in vernikov. Zdaj smo še pa tukaj odmolili: *Veni, Sancte Spiritus*. Mi ne iščemo ničesar druga, kakor čast božjo in vzveličanje duš. Ker nam je prav pičel čas odločen, zato vas le kratko vse iz srea pozdravim. Žal, da niso došli vsi gg. dekani; pa trije imajo svoje zastopnike, samo eden je brez namestnika. Vi, ki ste navzočni, naznanite pri pastoralni konferenci sklepe našega zdaj le započetega posvetovanja.

Preidimo k prvi točki vzporeda. Mislim, da so vsi gg. že prebrali znamenito okrožnico svetega očeta Pija X. „Pascendi dominici gregis“ — ali vsaj poročila o njej. Zato prosim, da bi gg. poročevalce kratko pojasnil predmet svojega referata.

¹ *Kirchliches Verwaltungs-Blatt für die Lavanter Diözese* (Cerkveni zaupnik za Lavantinsko škofijo), letnik 1907, šte. XI. odstavek 86.

I. Poročilo o didaktičnem in kritičnem delu okrožnice svetega očeta Pija X. „Pascendi dominici gregis“ z dne 8. septembra 1907 o modernizmu.

Poročevalec g. stolni dekan dr. Janez Mlakar.

V tem, ko govorim o modernizmu, sledim prekrasni in prevažni encikliki sv. očeta Pija X. „Pascendi dominici gregis“ z dne 8. septembra 1907, toda čutim, da mi ne bo moči, o njem popolne slike podati, naj se mi zato dovoli, da podam le njegovo ogrodje, rišoč ga v glavnih potezah in po licemernem smeru, ki se z njim hlina, češ da je njemu le na tem, da spoprijazni moderno vedo s sv. Cerkvijo in narobe sv. Cerkev z moderno vedo. Da se pa eno kakor drugo ne doseže na poti, ki jo hodi modernizem, je jasno, jasno pa je tudi to, da se modernizem postavlja v navzkrižje, da, v popolno nasprotje s sv. Cerkvijo, in je torej obžalovanja vredna zмотa ter zasluži najostrejšo obsodbo in njo že ima prav v vekoviti encikliki „Pascendi dominici gregis.“¹

Nje pa je bilo sila treba, kajti sledú se nahaja o modernizmu ne samo v modroslovju in v bogoslovju, marveč tudi, bi rekel, na vsej črti znanstva, in se mu še ne vidi konca.

Vzemimo najprej modroslovje in si oglejmo, kaj uči modernizem v modroslovju.

1. Agnosticizem. — Človeški um spoznava in more spoznati samo stvari, ki se in kakor se njih katera kaže. Nad nje in preko njih se ne more povzpeti; za to nima ne pravice ne moči. Bog po takem ni v obzorju človeškega uma in človek ne more vedeti, da je Bog, ter je na krivi poti, če sklepa iz vidnih stvari na to, da je Bog, njih nevidno pračelo. Iz tega pa sledi, da Bog ne more biti neposreden predmet znanstva, pa tudi ni zgodovinska osebnost, to se pravi, da bogoslovje ne more biti znanstvo in zunanje razodetje božje ni mogoče ter so razlogi za tako brez veljave. Znanstvo in zgodovina sta torej po svoji naravi brezbožna, ateistiška.

2. Imanentizem. — Vera, katere predmet je Bog, je dejstvo, ima torej, kakor vsako drugo, svoj vzrok. Ta pa ne more biti zunaj človeka, ker je vera pojav njegovega življenja in kot tak živi z njim in v njem.

¹ Več o tej znameniti okrožnici ima: *Modernismus-Enzyklika*, Lateinisch und Deutsch. Dr. Antonius Michelitsch, Graz und Wien, 1908. — *Beurteilung des Modernismus durch Pius X.* Dr. Josef Müller, S. I. Innsbruck, 1908. — *Der Modernismus*, P. J. B. Lemius, O. M. I. Regensburg, 1908. — *Theologische Zeitfragen*, P. Christian Pesch, S. I. 4. Folge. Freiburg im Breisgau, 1908. — Čas, Enciklika o modernizmu. Fran Tersoglav, 9. zvezek. Ljubljana, 1907. — Voditelj v bogoslovnih vedah, I. zvezek. Maribor, 1908.

Vzrok vere je torej notranje čustvo, nastalo po nekem nagonu za božjim. Naj pa je le-to božje, umu sicer nespoznavno, že izven človeka, izven sveta, ali pa je v človeku, vendar notranji nagon po njem gane, ne da um z njim sodeluje, v človeku posebno čustvo in to čustvo vsebuje že ono božje, t. j. Boga, kot svoj predmet in svoj vzrok ter združuje na nek način človeka z Bogom.

3. Fideizem. — To čustvo je vera in začetek religije, ob enem pa tudi božje razodetje, ali mar ni to božje razodetje, če se Bog čustvu javi, dasi še nepopolno? Od Boga je in o Bogu je, več se pač ne zahteva, da je božje razodetje. Po takem pa je vsaka vera ob enem naravna in nadnaravna, naravna, ker nastane vsled nagona za božjim, nadnaravna pa, ker jo Bog povzroči.

4. Transfigurizem, defigurizem. — Veri pa se nespoznavno božje ne daje samo na sebi, marveč v zvezi s kako spoznavno prikaznijo n. pr. s kako osebo ali s kakim činom, in vera, hlepeč po božjem, prikazen nevedoč povzori ali prepodobi, potem pa jo odtegne še pogojem časa in prostora ali jo razpodobi in njej prikazen ni več spoznavna prikazen, ampak spoznano božje. Tako je, se pravi, n. pr. Kristus iz sina Marije postal obljubljeni odrešenik po prepodobljenju, po razpodobljenju pa Sin božji.

5. Evolutizem. — Versko čustvo, iz podzavesti po nagonu za božjim kipeče, je kal vsake vere in vzrok vsega, kar je kedaj v zvezi z njo. To čustvo raste in se razvija v oni meri, v kateri se razvija človeku življenje, ne da mu prihaja ali mu je treba od zunaj pomoči, n. pr. razodetja. Tako je nastala vsaka vera, tudi krščanska. Ona izhaja iz Kristusa ali bolje iz njegove verske zavesti in je torej le naravni, potrebni in neposredni sad njegove verske izobrazbe, toliko boljša, kolikor višja je le-ta bila.

6. Racionalizem. — Versko čustvo je v človeku nedoločno in nedoumno. Človek, razumno bitje, pa hoče svoje čustvo razumeti in ga izraziti z umsko predstavo, tudi z besedo. Nespoznavno, vsepopolno si predstavlja določnejše in si reče: To neskončno ni samo v moji misli, ampak tudi zunaj moje misli, je samo na sebi. Iz te predstave, oziroma formule si izvaja druge, globlje, obširne predstave n. pr. popolnost, vsevednost, vsedobrotnost. Take formule ali taki obrazci so sicer izraz zasebne verske zavesti, toda če jih učna oblast sv. Cerkve potrdi, oziroma izda, se jim pravi in so dogme. V oziru na predmet, nespoznavno božje, so le nezadostna znamenja, simboli, v oziru na vernika pa so sredstvo, s katerim izraža svoje versko čustvo.

Ker pa se nespoznavno božje kaže v raznih in v različnih načinih in se tudi versko čustvo ravna po okoliščinah, ki se v njih pojavlja, zato je tudi dogem slična usoda, to je, one so izpremenljive in njih resničnost velja,

bi rekel, do preklica. Če in dokler jim namreč verska zavest odgovarja, so resnične, ne pa več, če se v teku časa verska zavest izpremeni.

7. Subjektivizem. — Modernizem prizna, da je Bog, nespoznavno božje, predmet, torej v verski zavesti, je li pa tudi izven nje, na to modernizem ne odgovarja, ampak prepušča odgovor verniku in le-ta brez ovinka pritrdi, češ, da zna to iz svoje izkušnje, se ve, da verske. Ker je pa verska izkušnja različna v različnih časih in so dogme izraz takih izkušenj, zato so modernizmu vse vere prave, saj so vse iz verske zavesti, dogme pa so le izraz te zavesti, primeren potrebam in razmeram časa. Kar se tiče katoliške vere, je torej prava in zato kvečjemu resničnija od drugih, ker ima več verskega življenja. Tradicija nima sama na sebi objektivne vrednosti, oznanjuje pa dogme, versko zavest v vernikih budeč, nevernike vanjo vodeč.

Iz tega pa se lahko že tudi razsodi razmerje med vero in vedo. Med njima neki ni, ne more nastati ne nasprotje, ne soglasje, ker imata vsaka svoje polje in se na njem prosto gibljeta — vsaka po svojih načelih. To pa verjemi, kdor more, modernizmu, kajti le-ta izročuje idejo božjo pa tudi razvoj dogem sodbi znanstva, češ, da spada oboje v zgodovino, torej v pristojnost znanstva.

Oglejmo si sedaj še dalje

8. Bogoslovje modernizma. — To se opera na imanentizem in simbolizem, katerih prvi, kakor je bilo zgoraj omenjeno, ne prizna nadnaravne, drugi pa absolutne resnice. Nadalje se pa sklicuje na evolutizem in permanentizem, češ, da se versko čustvo, kakor je v Kristusu, v veri razvija in iz sebe, liki seme zel, korenina drevo, verske resnice in naprave rodéva in se to božje življenje ne pretrga in ne prenehuje. Zato je Cerkev, so zakramenti, so dogme, je sv. Pismo od Kristusa, dasi je iz poznejše dobe le-to, in nič manj Cerkev, zakramenti, dogme.

Po teh načelih niso dogme sad logike, ampak razvoja verskega čustva. Zakramenti so sicer od Kristusa, toda le posredno, in so gola znamenja pa pripravna za verska čustva. Sv. Pismo je zbirka imenitnih verskih izkušenj in je sicer sad inspiracije, toda le-ta se bistveno ne razločuje od notranje sile, ki dela v človeku na to, da v besedi in pismu razodene svoje versko čustvo. Tudi Cerkev je delo verske potrebe. Vsled nje namreč človek rad razširja svoje versko čustvo in svoje verske izkušnje med druge in rad gleda na to, da jih obdržé v spominu. To se zgodi pa le v njih združenju in je torej Cerkev neka oblika združenih verskih izkušenj ter se z njimi vred spreminja in razširjuje. S svojo učno oblastjo avtoritativno oznanjuje in sankcionira splošno versko zavest svoje dobe.

Med Cerkvijo in državo sicer ni zveze, kakor je ni med vero in vedo, toda Cerkev se mora, kar se tiče nje vunanjih razmer, podvreči zahtevam države, nič manj, kakor vera zahtevam vede.

Glavno načelo modernizma je po takem v oziru na Cerkev: razvoj in napredek na vse strani. Vera se razvija in v tem napreduje, da versko čustvo čimdalje bolj prešinja in iz sebe tuje primesi spravlja. Zahvaljuje pa napredovanje naporu imenitnih mož, kakor so preroki, zlasti Kristus. Dogma napreduje v tem, da premaguje vnanje ovire in navaja verno ljudstvo, da preuči skrivnosti sv. vere, ter tako postane notranji zaklad zmerom več ljudi. Tako je n. pr. sčasom nastala vera o božji natori Kristusovi. Bogoslužje in Cerkev napreduje v tem, da se privaja času, civilizaciji in politiki. Končno pa je vsak napredek sad notranje potrebe in nagona, ki buči moč življenja.

Ali ta napredovavna sila ni, da se prepušča sama sebi, sicer lahko udari čez mejo, zato pa jo vodi konservativna, ohranjevavna sila, tradicija in nje zastopnica, avtoriteta. Vočigled tega je dobro, če občno versko zavest poedinec, tudi lajik vnema za napredovanje, in je prav, da avtoriteta to napredovanje vodi, oziroma zavera, ne pa, če ga zatera ali zabranjuje, da se pogodi vera in veda, religija in kultura, Cerkev in država, kedar nastane za to nujna potreba. Sad tega pogajanja pa je času primerna dogma, bogoslužje itd. — V bogoslovju se modernizem povsem drži evolutizma in naturalizma.

9. Zgodovina in modernizem. — Kar se tiče zgodovine, drži se modernist dosledno agnosticizma ter pozna samo naravo in nje prikazni, vse drugo, kar je kje izven njih, prepušča veri. Modernizem je prepričan, da vera prepodablja in razpodablja dejstva, zato pa on dejstva na njih pristno naravo reducira ter izloči z njih vse, kar se ne vjema z logiko dejstev ali ne odgovarja njih naravni zvezi in ne izhaja iz verskih potreb prizadetih oseb. Odtod rezultira razloček med Kristusom vere in Kristusom zgodovine.

10. Kritika. — Enako dela modernizem v kritiki ter odbira in razločuje dokumente, kakor dejstva. Zlasti pa sledi načelu, da so dejstva poznejša, kakor potrebe, vsled katerih so nastala. Iz te naravne evolucije je logična posledica, da nekatere knjige sv. Pisma niso pristne in da je posebno pentatevh pa tudi troje prvih evangelijev izgola naknadna kompilacija.

11. Apologetika. — Vera izhaja edino iz verske izkušnje in le-to apologetika vzbuja, se ve, da ne dosedanja, ampak treba je druge, nove. Tej pa služita dve metodi, objektivna in subjektivna. Po prvi se predvsem razkrije kal krščanske vere, potem se opiše čudovita moč, ki v njej živi, ter se dokaže, da se nje veličastni razvoj zastonj razlaga iz zakonov naravnega razvoja, marveč da je in živi v njej nespoznavno, božje. Na drugi strani pa

se ne ugovarja, da so v sv. Pismu pomote, da tudi Kristus ni brez zmot, da je v dogmah nasprotij, toda kaj to škoduje, ko je vse polno življenje in torej resnično in zakonito! Po subjektivni metodi se poučuje nevernik, da je v njem, če se ga tudi ne zaveda, versko čustvo, Kristusovo čustvo, čustvo vsakega človeka; ali pa se mu dokazuje, da človek, njegova narava prav in resno zahteva nadnaravno, božje.

12. Reforma. — V oziru na reforme je naravno, da se modernizem, rekel bi, cedi zboljševanja. Sholastično modroslovje naj se ogne modernemu, pozitivno bogoslovje pa dogmatiški zgodovini. Zgodovina sv. Cerkve, zgodovina njenih dogem, kateheza, bogočastje, cerkveno oblastvo naj se ravna po načelu imanencije, evolucije, permanencije. Kar zadeva nravi, naj velja amerikanizem in aktivna krepost več, kakor pasivna čednost in nič ne bode škode, če Cerkev sčasoma celibat odpravi. Zares tudi v Cerkvi je treba radikalizma!

Pri kraju sem. Vse podmene modernizma so med seboj v tesni zvezi in če jih človek pregleda, ima skladišče vseh krivover pred seboj, in sicer najbolj pogubnih; saj modernizem ne podéra samo katoliške, ampak ob enem vsako vero. Po svojem agnosticizmu odriva vero od uma in volje ter jo prepušča čustvu in notranji izkušnji, s tem pa jo izročuje panteizmu in ateizmu.

Človek se vočigled tega skorej prime za glavo, ako pomisli, da vzdiguje taka zmota med katoliki, med duhovniki svojo prevzetno glavo in to v času, ko je še veličastno delovanje Pija IX. v živem spominu, v spominu še sklepi vatikanskega zbora, v spominu še premudre okrožnice Leona XIII., v spominu še, pravim, ne le katoliškega, ampak vsega sveta. Toda okrožnica „Pascendi“ Pija X. nam je priča, glasna priča, da je tako ter da ne miruje sovražnik sv. Cerkve in nas danes bolj, kakor prej svari pred njim prvak apostolov, ki piše: *Fratres, sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide, scientes eamdem passionem ei, quae in mundo est, vestrae fraternitati fieri.* (I. Petr. 5, 8. 9). —

Prezvzišeni predsednik izrečejo poročevalcu zahvalo, rekoč:

„Gospodu sestavljavcu se zahvaljujem za kratko, pa vendar jasno in jedrnato poročilo. Vsem je dana prostost, da k poročilu povejo svoje misli, in mi je ljubo, če se kdo oglasi.“ Ker se nihče ne oglasi k besedi, se vzame poročilo na znanje.

„Iz poročila,“ nadaljujejo Prezvzišeni, „izprevidite, da je okrožnica učeno in težko delo rimskih bogoslovcev, v prvi vrsti svetega očeta samega, za katero jim moramo biti iz srea hvaležni: vsak stavek enciklike razodevlje globoko učenost Pija X. Hvala Bogu, modernistov po vseh

točkah menda med nami ni. Pa sledovi so se gotovo pokazali in se kažejo, čeprav ne v taki meri, kakor po drugih deželah, n. pr. na Italijanskem, od koder prihajajo žalostna poročila, da se jih mnogo noče podvreči naredbam svete apostolske stolice. Pri nas naj ne bo tako, marveč svojo hvaležnost za to vekovito encikliko hočemo izraziti v posebnem pismu do svetega očeta, in pa v dejanju s tem, da se skrbno ogiblremo vsega, kar je v zvezi z modernizmom.

Druga točka našega vspeveda je velike važnosti, ker sveti oče terjajo, da Njim škofje že letos in potem vsako tretje leto poročajo o izvrševanju predpisov enciklike „Pascendi dominici gregis,“ in ker so od te točke odvisni naši sklepi in odloki.

II. Poročilo o praktičnem ali disciplinarnem delu okrožnice svetega očeta Pija X. „Pascendi dominici gregis“ z dne 8. septembra 1907 o modernizmu.

Poročevalec g. kanonik Martin Matek, Doctor Romanus in iure canonico.

Okrožnica „Pascendi dominici gregis“ obsega dva velika dela: 1. Didaktičen in kritičen del, o katerem smo ravnokar slišali poročilo, in 2. praktičen ali disciplinaren del, o katerem nam je sedaj govoriti.

Preden nam sv. oče Pij X. v 2. delu dajo praktična navodila in disciplinarne odredbe, navedejo v svoji monumentalni okrožnici vzroke modernizma. Kdor hoče odpraviti učinke, mora najprej dobro poznati vzroke. „Ad penitorem modernismi notitiam, et ad tanti vulneris remedia aptius quaerenda, iuvat nunc, Venerabiles Fratres, causas aliquantum scrutari, unde sit ortum aut nutritum malum.“¹

Vzroki modernizma so dvojne vrste: Najbližji in neposredni je zmeta uma (error mentis); daljna vzroka pa sta dva, radovednost (curiositas) in napuh.

1. Radovednost, ako se modro ne brzda, že sama zadostuje, da si moremo razlagati vse zmete. „Lugendum valde est“, piše Gregor XVI., „quonam prolabantur humanae rationis deliramenta, ubi quis novis rebus studeat, atque contra Apostoli monitum nitatur plus sapere quam oporteat sapere, sibi que nimium praefidens, veritatem quaerendam autumet extra catholicam Ecclesiam, in qua absque vel levissimo erroris coeno ipsa invenitur.“²

2. Ali bolj kakor radovednost more zaslepiti duha in ga spraviti v zmoto napuh. Ta ima v modernističnem nanku svoj dom, dobiva od vseh strani netila, in se kaže v vseh podobah.

Napuh je, ako modernisti v svoji predrznosti sebe smatrajo in postavijo kot pravilo za vse. Napuh je, ako se polni nečimurnosti hvalijo, da je le pri njih najti

modrost, in če ošabno in prevzetno govorijo: Non sumus sicut caeteri homines. In da se ne bi mogli z drugimi primerjati, sprejmejo vse, kar je novega, naj bo še tako absurdno, ali si to sami izmislijo. Napuh je, ako zavržejo vsako podložnost in trdijo, da se mora avtoriteta pobotati s prostostjo. Napuh je, ako sami na sebe pozabijo, in mislijo edino le na poboljšanje drugih, in ne poznajo spoštovanja višjih, tudi ne najvišje oblasti. Res ni krajšega in ni zložnejšega pota do modernizma, kakor je napuh. Ako katoličan, bodisi lajik, bodisi duhovnik, pozabi na zapoved krščanskega življenja, ki nam veleva zatajevati samega sebe, ako hočemo hoditi za Kristusom, in ne odstrani napuha iz svojega srca, potem je za modernistiške nauke bolj pripravljen, kakor vsak drug človek.

Zato opominjajo sveti oče Pij X. vse škofo katoliškega sveta, da se takim ošabnim ljudem uprejo, jim odkažejo manjša in neznatna opravila, da se toliko bolj ponižajo, kolikor bolj se povišujejo, in da postavljeni na nižje mesto imajo manj oblasti škodovati. Razen tega naj škofje ali sami ali pa po predstojnikih prav marljivo preizkusijo bogoslovce; in če najdejo katere ošabnega duha, naj jih z vso odločnostjo (fortissime) izključijo od duhovskega stanu. Sveti oče obžalujejo, da se to ni že dosedaj zgodilo vselej s potrebno skrbjo in stanovitnostjo.

3. Izmed vzrokov, ki izhajajo iz uma, mora se kot prvi in najpoglavitnejši imenovati nevednost.

Da je temu res tako, razvidi se iz tega, da vsi modernisti, ki hočejo biti učitelji v Cerkvi, na vsa usta hvalijo moderno filozofijo in zaničujejo sholastično, in da so se moderne filozofije, preslepljeni od njenega videza in krivih sklepov, oklenili, ker niso poznali sholastične, in zato niso imeli dokazov, da bi zmedo pojmov odstranili in sofizme razpršili. Iz spojitve krive filozofije z vero nastal je njihov sestav, poln tolikih zmot.

Sredstva modernistov za razširjanje svojih zmot.

Da bi le modernisti manj vneme in skrbi obračali na razširjanje svojega sestava! Ali njihova marljivost je tako velika, njihovo delo tako neutrudno, da mora človeka boleti, da se tako veliko moči zlorabi v pogubo Cerkve, ko bi, prav obrnjene, lahko bile njej v največjo korist.

Zvijajača pa, s katero postopajo, da zmedejo duhove, je dvojna: prvič skušajo to odstraniti, kar jim je na poti; potem pa prav marljivo zberejo vse in uporabijo z neutrudljivo potrpežljivostjo, kar njim more koristiti.

Negativna sredstva.

Tri stvari so predvsem, katere so njihovim naporom na poti: sholastična metoda filozofije, veljava in izročilo cerkvenih očetov in cerkvena učna oblast. Proti tem je naperjen njihov najhujši boj.

¹ Okrožnica „Pascendi dominici gregis“.

² Epistola encyclica „Singulari Nos“ 7. Kal. Iul. 1834.

1. Zato zasmehujejo in zaničujejo sploh sholastično filozofijo in teologijo. Ali že to storijo iz nevednosti ali iz strahu, ali iz obojnega razloga obenem, toliko je gotovo: novotarstvo je vedno združeno s sovraštvom proti sholastični metodi. Ni očitnejšega znamenja, da se kdo začne nagibati k modernističnim naukom, kakor če začne zaničevati sholastično metodo.

Naj se torej modernisti in ki so njim naklonjeni, spominjajo obsodbe, katero je izrekel Pij IX. o stavku: „Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt“.¹

2. Bistvo izročila skušajo prav zvijačno zaviti, da bi mu vzeli pomen in veljavo. Katoličanom pa bo zmerom veljala avtoriteta drugega cerkvenega zbora v Niceji, ki je obsodil tiste — „eos, qui audent . . . secundum scelestos haereticos ecclesiasticas traditiones spernere et novitatem quamlibet excogitare . . . aut excogitare prave aut astute ad subvertendum quidquam ex legitimis traditionibus Ecclesiae catholicae“. Veljala jim le bo veroizpoved četrtega občnega zbora v Carigradu: „Igitur regulas, quae sanctae catholicae et apostolicae Ecclesiae tam a sanctis famosissimis Apostolis, quam ab orthodoxorum universalibus nec non et localibus Conciliis vel etiam a quolibet de illoquo Patre ac magistro Ecclesiae traditae sunt, servare ac custodire profitemur.“ Za to sta rimska papeža Pij IV. in Pij IX. hotela, da se v veroizpovedi to le dostavi: „Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector.“

Nič drugače kakor o izročilu sodijo modernisti o svetih cerkvenih očetih. Z največjo predrznostjo jih pred ljudstvom slavijo kot vse časti vredne, ali v kritičnih in zgodovinskih vprašanjih jih dolžijo največje nevednosti, ki se dâ opravičiti le z razmerami časa, v katerem so živeli.

3. Slednjič skušajo z vso silo avtoriteto cerkvenega učenštva zmanjšati ali oslabiti s tem, da z ene strani njegov početek, njegovo naravo in njegove pravice na hudoben način sprevržejo, z druge strani pa proti njej ponavljajo obrekovanja nasprotnikov. Veljajo namreč o modernistih besede Leona XIII.: „Ut mysticam Sponsam Christi, qui lux vera est, in contemptum et invidiam vocarent tenebrarum filii consuevere in vulgus eam vecordi calumnia impetere, et, conversa rerum nominumque ratione et vi, compellere obscuritatis amicam, altricem ignorantiae, scientiarum lumini et progressui infensam“.²

Ker je temu tako, ni se čuditi, če modernisti tiste katoličane, ki se resno za Cerkev potegujejo, sovražno

napadajo in z veliko zlovoljnostjo z njimi ravnajo. Ni nobene vrste krivice, s katerimi jih ne bi obkladali; zlasti pa jim očitajo nevednost in trdovratnost. Ako se bojijo učenosti in spretnosti njenih zagovornikov, potem skušajo njihovo delavnost oslabiti z dogovorjenim molčanjem. Tako postopanje s katoličani je toliko sovražnejše, ker v istem času čez vso merò povzdigujejo tiste, ki z njimi soglašajo; njihove knjige, polne novotarij, sprejemajo z velikim odobravanjem; čim predrznejše kdo, kar je starega, prevrne, izročilo in cerkveno učenništvo zavrže, tim modrejšega ga imenujejo; slednjič, kar mora vsak mu dobremu človeku mrzeti, ako Cerkev katerega obsodi, tega hvali vsa njihova množica in ga skoraj časti kakor mučenika resnice.

S takim hvalisanjem in psovanjem se mlajši pretrsejo in zmedejo, in da jih ne bi imenovali nevedneže, ampak jih imeli za modre, se vsled notranje sile radovednosti in napuha mnogokrat dajo premagati in se udajo modernizmu.

Ali to že spada med

Pozitivna sredstva,

s katerimi razpečavajo svoje blago. Kaj vse ne skušajo, da bi pomnožili število svojih pristašev? V bogoslovnicah in na vseučiliščih prežijo na profesorske službe, ktere polagoma spremenijo, kakor pravijo sveti oče, v „cathedras pestilentiae“. Svoje nauke, čeprav bolj prikrito, oznanjujejo v cerkvi na pridržnici; bolj očitó govoriijo na shodih; v socialnih društvih jih ljudem vrivajo in hvalijo. Izdajajo knjige, časnike, članke pod svojim ali tujim imenom. Isti pisatelj ima včasih več imen, da bi neprevidne varal z navideznim velikim številom pisateljev. Da se kratko pové, s svojim delovanjem, z besedami, in s spisi skušajo vse, kakor ljudje v stanu najhujše razdraženosti.

Kakšen sad pa vse to donáša? Objokujemo veliko število mladeničev, pravijo sveti oče, ki so vzbujali velike nade in bi bili lahko veliko storili v korist Cerkve, pa so zgrešili pravo pot. Obžalujemo tudi, da jih je veliko, ki sicer niso tako daleč zabredli, pa kakor okuženi od slabega zraka, mislijo, govoriijo in pišejo bolj prosto, kakor se spodobi za katoličane. Najdejo se taki med lajiki, najdejo se tudi med duhovniki; celo med redovniki ne manjka takih ljudi, kjer bi jih najmanj pričakovali. Biblična vprašanja obdelujejo po pravilih modernistov. Če pišejo zgodovino, pod videzom resničnih poročil z očitno slastjo pripovedujejo reči, katere morejo Cerkev omadeževati. Pobožna ljudska izročila skušajo vsled neklih predsodkov z vso silo razdreti. Svete ostanke, po svoji starosti častite, zaničujejo. Vodi jih nečimurna želja, da bi svet o njih govoril; spoznajo pa, da se to ne bi zgodilo, če bi samo to govorili, kar se je vedno

¹ Syllabus, propositio 18.

² Motu proprio „Ut mysticam“ de die 14. Martii 1891.

in od vseh govorilo. Pri tem še morebiti mislijo, da služijo Bogu in Cerkvi; v resnici pa se hudo pregrešijo, ne samo z dejanjem, ampak tudi z mišljenjem, ki jih vodi, in ker modernistiškim poskusom veliko pomagajo-

Nasprotna sredstva.

I. Predpisi o študijah.

1. Biblične študije. Mnogim in velikim zmotam, ki se na tihem in očitno razširjajo, se je Leon XIII. papež slavnega spomina posebno v bibličnih vprašanjih z besedo in dejanjem srčno zoperstavil v okrožnici „Providentissimus Deus“ z dne 18. novembra 1893 in v apostolskem pismu „Vigilantiae“ z dne 30. oktobra 1902, v katerih je predpisal pravila za biblične študije in postavil „Commissionem de re Biblica“.¹ Ali modernistov tako orožje ne prestraši lahko. Na zunaj so kazali največje spoštovanje in poslušnost duha, besede svetega očeta so pa zavijali sebi v prid in njegovo postopanje na druge zvrčali. Tako je zlo od dne do dne močnejše postajalo. Zato so sveti oče brez odloga krepkejša določila razglasili v okrožnici „Pascendi dominici gregis“ in so v „Motu proprio“ z dne 18. novembra 1907 glede bibličnih študij o modernistih se tako-le izjavili: „Quapropter declarandum illud praecipendumque videmus, quemadmodum declaramus in praesens expresseque praecipimus, universos omnes conscientiae obstringi officio, sententiis Pontificalis Consilii de re Biblica, ad doctrinam pertinentibus, sive quae adhuc sunt emissae sive quae posthac edentur, perinde ac Decretis sacrarum Congregationum a Pontifice probatis se subiiciendi; nec posse notam tum detrectatae obedientiae tum temeritatis devitare aut culpâ propterea vacare gravi quotquot verbis scriptisve sententias has tales impugnent; idque praeter scandalum, quo offendant, ceteraque quibus in causa esse coram Deo possint, aliis, ut plurimum, temere in his errateque pronunciat.“

Da se pa vse to izvrši, kakor tudi vse druge stvari, ki so zapopadene v okrožnici „Pascendi dominici gregis“, prosijo in rotijo sveti oče vse škofe, da v tako imenitni stvari postopajo z vso čuječnostjo, gorečnostjo in srčnostjo. Isto pričakujejo tudi od drugih dušnih pastirjev, od vzgojiteljev in učiteljev mladine, ki se hoče posvetiti duhovskemu stanu, zlasti pa od vrhovnih učiteljev redovnih družin.

2. Modroslovne študije. Sveti oče zahtevajo in naravnost zapovejo, da se mora sholastična filozofija postaviti za podlago cerkvenih študij. Priznajo pa: „Si quid a doctoribus scho'asticis vel nimia subtilitate quaesitum, vel parum considerate traditum; si quid cum ex-

ploratis posterioris aevi doctrinis minus cohaerens vel denique quoquo modo non probabile; id nullo pacto in animo est aetati nostrae ad imitandum proponi“.¹

Kot glavna stvar v filozofičnih študijah se predpisuje, da se v tej zadevi ravna po sv. Tomažu Akvinskem. Kar je o njegovi filozofiji Leon XIII. določil, vse to naj, tako hočejo sveti oče, tudi zanaprej velja, in kolikor je treba, to zopet obnavljajo in potrjujejo ter zapovedujejo, da se tega vsi držijo.

V naši škofiji se je s šolskim letom 1897/98 v zmislu predpisov svetega očeta v bogoslovju ustanovila posebna stolica za sholastično filozofijo, kateri so odkazane štiri ure na teden v prvem letniku. Ob enem se je duhovnikom gorko priporočalo učenje sholastične filozofije.²

Po naročilu svetega očeta morajo škofje zahtevati in na to gledati, da se to odslej natanko izpolnjuje. Ravno to zapovejo tudi predstojnikom cerkvenih redov. Učitelje pa opominjajo, naj jim je zmerom pred očmi, da ni nikdar brez velike škode, zlasti v metafizičnih vprašanjih, ako se Tomaža Akvinskega ne držijo.

3. Bogoslovne študije. Na postavljenem trdnem temelju modroslovja naj se zgradi z vso skrbjo poslopje bogoslovskega ved.

Zato opominjajo sveti oče škofe, naj z vsemi močmi pospešujejo bogoslovne študije, da bodo duhovniki, ko zapustijo semenišče, imeli prav veliko spoštovanje in ljubezen do njih, in da bodo v njih iskali si veselja. „Nam in magna et multiplicei disciplinarum copia, quae menti veritatis cupidae obicitur, neminem latet sacram Theologiam ita principem sibi locum vindicare, ut vetus sapientium effatum sit, cacteris scientiis et artibus officium incumbere, ut ei inserviant ac velut ancillarum more famulentur“.³

Tudi tisti po besedah svetega očeta zaslužijo pohvalo, ki spoštujejo izročilo, cerkvene očete in cerkveno učno oblast ter z modrim presojevanjem po katoliških načelih (kar se ne najde pri vseh v enaki meri) pozitivno teologijo obdelovati si prizadevajo po pravilih zgodovine v pravem pomenu besede. Na pozitivno teologijo mora se v resnici bolj ozirati kakor doslej; to se mora pa tako zgoditi, da sholastična teologija pri tem škode ne trpi. Graje so vredni listi, ki pozitivno teologijo tako povzdigujejo, da se vidi, kakor bi sholastično prezirali, ker s tem le moderniste podpirajo.

¹ Leo XIII. in litt. encyclicis „Aeterni Patris“ de die 4. Augusti 1879.

² Gesta et statuta Synodi dioecesanæ Lavantinae anno 1896 celebratae. Marburgi, 1897. Pag. 347 sq. — Actiones et constitutiones Synodi dioecesanæ anno 1900 institutae. Marburgi, 1901. Pagg. 549—561.

³ Leonis XIII. litt. apostolicae „In magna“, de die 10. Decembris 1889.

¹ Ecclesiae Lavantinae Synodus dioecesanæ anno 1903 coadunata. Marburgi, 1904. Pagg. 170—198. — Synodus dioecesanæ Lavantina anno 1906 concita. Marburgi, 1907. Pagg. 188—207.

Učenje teologije se je prav gorko priporočalo tudi na našem škofijskem zboru l. 1896.¹

4. Svetne vede. Gledé svetnih ved sveti oče obnavljajo modro določilo Leona XIII.: „In rerum naturalium consideratione strenue adlaboretis: quo in genere nostrorum temporum ingeniosa inventa et utiliter ausa, sicut iure admirantur aequales, sic posterius perpetua commendatione et laude celebrabunt.“² To pa se naj zgodi brez škode za cerkvene študije, kakor opominja isti Leon XIII. s temi-le resnimi besedami: „Quorum causam errorum, si quis diligentius investigaverit, in eo potissimum sitam esse intelliget, quod nostris hisce temporibus, quanto rerum naturalium studia vehementius fervent, tanto magis severiores altioresque disciplinae defloruerint: quaedam enim fere in oblivione hominum conticescunt; quaedam remissae leviterque tractantur, et quod indignum est, splendore pristinae dignitatis delecto, pravitate sententiarum et immanibus opinionum portentis inficiuntur.“³ Po teh pravilih naj se torej, kakor predpisujejo sveti oče, uredijo študije svetnih ved v cerkvenih semeniščih.

II. Semenišča in katoliška vseučilišča.

Posebno skrb obračajo sveti oče na semenišča in katoliške univerze. Razen drugih predpisov, ki o njih veljajo, omeniti je na tem mestu te-le:

1. O ravnateljih in profesorjih. Pri njihovem nastavljenju naj se gleda na to, ali imajo vse sposobnosti, da bodo svojo službo opravljali tako, kakor želijo sveti oče. Tisti, ki so se na kateri koli način navzeli modernizma, se ne smejo, ne oziraje se na nobeno stvar, namestiti niti kot ravnatelji niti kot profesorji. Ako so že nastavljeni, naj se odstranijo. Isto velja o vseh, ki ali na skrivnem ali očitno modernizem podpirajo s tem, da moderniste hvalijo ali njihovo krivdo izpričujejo, sholastiko, cerkvene očete in cerkveno učeništvo grajajo, ali cerkveni oblasti, naj bo katerikoli predstojnik, pokorščino odrečejo; ravnotako ki v zgodovinskih, starinoslovskih ali bibličnih rečeh novotarije iščejo; slednjič, ki zanemarjajo cerkvene vede, in kakor se vidi, dajajo prednost svetnim znanostim. V tem oziru, pravijo sveti oče, zlasti v izbiranju profesorjev ne bo previdnost in stanovitnost nikdar prevelika; zakaj po zgledu učiteljev se navadno ravnajo učenci. Za to naj škofje, svesti si svoje dolžnosti, v tej stvari ravnajo sicer modro, ali tudi odločno.

Kako je ta zadeva svetemu očetu pri sreči, razvidi se iz njihovega Motu proprio z dne 18. novembra 1907, v katerem zopet opominjajo tako-le: „Ordinariis dioeceseum

¹ Gesta et statuta Synodi dioeceseanae Lavantinae anno 1896 celebratae. Marburgi, 1897. Pag. 345 sq.

² Leonis XIII. litt. apostolicae „In magna“, de die 10. Decembris 1889.

³ Leonis XIII. Allocutio die 7. Martii 1880.

et Moderatoribus Religiosarum Consociationum denuo vehementerque commendamus, velint pervigiles in magistris esse, Seminariorum in primis; repositosque erroribus modernistarum imbutos, novarum nocentiumque rerum studiosos, aut minus ad praecepta Sedis Apostolicae, ut eunque edita, dociles, magisterio prorsus interdicant.“

Za ravnatelje semenišč in za profesorje bogoslovja izdale so se na naših škofijskih zbora posebne konstitucije, in sicer: „Normae directioni in seminario minori servandae“;¹ „De directoribus seminarii clericorum“;² „De sacrae theologiae professoribus.“³ Po teh predpisih se morajo ravnatelji semenišč in profesorji bogoslovja natančno ravnati.

2. O gojenicih. Z enako previdnostjo in strogostjo morajo se tisti spoznavati in izbirati, ki želijo svete rede prejeti. Daleč, daleč od duhovskega stanu naj bo vsako novotarstvo; tiste, ki so napuhnjenega in trdovratnega duha, sovraži Bog!

V tej zadevi sveti oče Pij X. v Motu proprio z dne 18. novembra 1907 zopet opominjajo: „A sacris ordinibus Ordinarii dioeceseum et Moderatores Religiosarum Consociationum adolescentes excludant, qui vel minimum dubitationes iniciant doctrinas se sectari damnatas novitatesque maleficas.“

Za obojno semenišče, dijaško in bogoslovno, so se objavila pravila na škofijskem zboru l. 1900.⁴ Ta določila škofijskega zbora naj se vestno izvršujejo in izpolnjujejo.

Opominjajo se tudi vsi, ki so postavljeni kot „examinatores ordinandorum“, da se pri presoji kandidatov za duhovski stan ravnajo natančno po teh predpisih in le tiste priporočajo v posvečenje, ki so resnično vredni.⁵

3. O vseučiliščih. Čast doktorja teologije in cerkvenega prava se odslej ne sme nobenemu podeliti, ki ni prej dovršil kurza sholastične filozofije. Če bi se vendar ta čast podelila, naj bo podelitev neveljavna.

Kar je gledé obiskovanja vseučilišč zapovedala kongregacija Episcoporum et Regularium dne 21. julija 1896 klerikom, svetnim in redovnim, v Italiji, to velja odslej po ukazu svetega očeta za vse narode.⁶

¹ Actiones et constitutiones Synodi dioeceseanae Lavantinae anno 1900 institutae. Marburgi, 1901. Pagg. 457—460.

² Ecclesiae Lavantinae Synodus dioeceseana anno 1903 coadunata. Marburgi, 1904. Pagg. 654—661.

³ Ibidem, pagg. 661—674.

⁴ Actiones et constitutiones Synodi dioeceseanae Lavantinae anno 1900 institutae. Marburgi, 1901: „De seminario clericorum maiori, pagg. 394—433; De seminario scientiarum, pagg. 433—439; De seminario dioeceseano minori, pagg. 439—457.“

⁵ Gesta et statuta Synodi dioeceseanae Lavantinae anno 1896 celebratae. Marburgi, 1897. Pagg. 66.

⁶ Vide Analecta ecclesiastica anni 1896, mensis Decembris, pagg. 484—486. — Glej tudi spredaj odstavek 46.

Kleriki in duhovniki, ki so vpisani na katoliškem vseučilišču ali na katoliškem zavodu, se ne smejo stroke, za katero se na njih nahajajo stolice, učiti na svetnem vseučilišču. Sveti oče določijo, da se odslej tudi tam, kjer je bilo to dovoljeno, ne sme več zgoditi.

Škofje, katerim je izročeno vodstvo takih vseučilišč ali zavodov, morajo prav natanko za to skrbeti, da se bo vse, kar se je doslej zapovedalo, stanovitno izpolnjevalo.

III. Prepoved modernistiških knjig.

Škofje imajo tudi dolžnost spise modernistov ali spise, ki so od modernizma okuženi ali ga pospešujejo, prepovedati, in sicer ako so izdani, da se ne berejo, ako pa še niso izdani, da se sploh ne izdajo.

Nobena knjiga, noben časnik in nobena razprava te vrste se ne sme dovoliti niti semeniščanom niti slušateljem na vseučiliščih; saj nič manj ne škodujejo, kakor nenravni spisi; ampak še bolj, ker skvarijo podlago krščanskega življenja.

Ravnotako se mora soditi tudi o spisih nekaterih katoličanov, ki sicer niso slabega duha, ali ne poznajo teologične znanosti in so se navzeli moderne filozofije, katero hočejo z vero v soglasje spraviti in jo uporabiti, kakor pravijo, veri v korist. Ti spisi se brez strahu berejo zavoljo pisateljevega imena in ugleda in donašajo veliko nevarnosti, da lahko kdo polagoma modernist postane.

V tej tako važni stvari zapovejo sveti oče škofom, da vse nevarne knjige v svojih škofijah odstranijo, če je treba, tudi slovesno prepovejo. Čeprav sveta stolica vse stori, da bi take spise odstranila, vendar je njihovo število tako naraslo, da ni v stanu vseh cenzurirati. Zato se zgodi, da se zdravilo prepozno pripravlja, ker je zlo vsled dolgega odlaganja močno postalo. Zato hočejo sveti oče, da škofje brez vsakega strahu, brez modrosti mesa in ne oziraje se na krik hudobnih, milo sicer ali stanovitno vsak svojo dolžnost stori, spominjajoč se, kar je Leon XIII. v apostolski konstituciji „*Officiorum ac munerum*“ predpisal: „*Ordinarii, etiam tanquam Delegati Sedis Apostolicae, libros aliaque scripta noxia in sua dioecesi edita vel diffusa proscribere et e manibus fidelium auferre studeant.*“ S temi besedami se jim podeli pravica pa tudi dolžnost. In naj nihče ne misli, da je to svojo dolžnost izpolnil, ako je eno ali drugo knjigo sveti stolici predložil, ako pripušča, da se veliko drugih deli med ljudstvo in se jih razširja.

Naj ne odvrča škofe, pravijo sveti oče, od te dolžnosti, ako je morebiti pisatelj katere knjige si drugod dobil dovoljenje, ki se navadno imenuje *Imprimatur*; ker je morebiti potvorjeno, ali ker je morebiti dano iz prevelike lahkomišljenosti, dobrotljivosti in prevelikega zaupanja v pisatelja, kar se morebiti včasih pri redovnikih

dogaja. Kakor namreč ne prija vsem ista jed, tako morejo biti spisi na drugem kraju neškodljivi, na drugem pa škodljivi zavoljo posebnih razmer. Ako torej škof, ko so se posvetovali z modrimi možmi, hočejo katero tako knjigo v svoji škofiji prepovedati, jim dajo sveti oče to pooblastilo, in jim celo to dolžnost nalagajo. To se naj seveda zgodi zmerno, in se naj prepoved, ako zadostuje, na duhovnike omeji. Katoliški knjigotržci pa seveda imajo dolžnost, da ne prodajajo knjig, ki so od škofa prepovedane.

Škofje naj tudi gledajo na to, da knjigotržci ne prodajajo iz dobičkarije slabega blaga. Res, nahajajo se v nekaterih katalogih knjige modernistov v velikem številu in se še nemalo hvalijo. Ako ti knjigotržci pokorščino odrečejo, naj jih škofje opominjajo in, ako nič ne izda, naj jim brez vsakega pomisleka odvzamejo naslov katoliškega knjigotržca. Ravno tako in še z večjo pravico storijo to, ako se škofovske knjigotržce imenujejo. Tiste pa, ki imajo papežev naslov, naj naznanijo apostolski stolici.

V *Motu proprio* z dne 18. novembra 1907 sveti oče zopet opominjajo: „*Hortamur, observare studiosae (Ordinarii dioeceseos et Moderatores Religiosarum Consociationum), ne cessent libros aliaque scripta, nimium quidem percrebrescentia, quae opiniones proclivitatesque gerant tales, ut improbatus per Encyclicas Litteras Decretumque supra dicta consentiant: ea summovenda curent ex officinis librorum catholicis multoque magis e studiosae iuventutis Clerique manibus.*“

Naposled se posebej opozarja na določilo v konstituciji „*Officiorum ac munerum*“, člen XXVI.: „*Omnes, qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi eis in apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi ac retinendi libros a quibuscumque damnatos.*“

IV. Predhodna presoja (*censura praevia*).

Ne zadostuje pa, samo prepovedati branje in prodajanje slabih knjig; temveč treba je tudi zabraniti izdajo takih spisov. Zato naj bodo škofje, tako zapovedujejo sveti oče, pri predhodni presoji knjig prav strogi.

Ker pa je število spisov, ki morajo po konstituciji „*Officiorum ac munerum*“ imeti dovoljenje škofovo, da se smejo izdati, prav veliko, in škof sami ne morejo vseh pregledati, so se v nekaterih škofijah, kakor v naši, postavili uradni cenzorji v zadostnem številu. V naši škofiji so bili na zadnjem škofijskem zboru imenovani:

Predsednik:

P. T. Jernej Voh, kanonik itd.

konzulenti:

Dr. Jožef Hohnjec, profesor bogoslovja.
Dr. Janez Jančič, župnik pri sv. Petru v Sav. dolini.
Franc Kovačič, profesor bogoslovja.
Dr. Franc Krulje, stolni in mestni kapelan v Mariboru.
Dr. Anton Medved, c. kr. profesor veronauka.
Dr. Matija Slavič, nemški pridigar in katehet v Celju.

To uredbo cenzorjev sveti oče jako pohvalijo; in da se ta uredba razširi na vse škofije, ne želijo samo, temveč tudi naravnost velijo. Zato naj bodo v vseh škofijskih kurijah uradni cenzorji, ki morajo spise pred izdajo pregledati. Ti cenzorji se naj izberejo izmed svetnih in redovnih duhovnikov, naj se odlikujejo po svoji starosti, učenosti in modrosti in naj hodijo pri presoji naukov srednjo in varno pot. Le-tem naj se izroči pregled spisov, ki morajo po členih XLI in XLII omenjene konstitucije imeti dovoljenje, da se izdajo. Cenzor naj izreče pismeno svoje mnenje. Če je mnenje ugodno, potem podelijo škof dovoljenje za izdajo z besedo *Imprimatur*. Pred to dovoljenje naj se postavi formula *Nihil obstat* in pripiše ime cenzorjevo.

Le v izrednih slučajih in prav redko sme se po modri razsodbi škofovi opustiti omenitev cenzorja.

Pisateljem se ime cenzorja nikdar prej ne naznani, preden se ni ugodno izrekel, da nima cenzor kakih neprilik, ko spise pregleduje, ali če izdaje ne dovoli.

Redovniki naj se kot cenzorji nikdar ne nastavijo, če se ni prej prašalo predstojnika provincije za njegovo mnenje. Ta pa bo uradno vestno pričal o nravih, znanosti in nedotakljivosti v naukih gledé kandidata.

Predstojnike redovnikov opominjajo sveti oče, da je njihova stroga dolžnost, nikdar pripustiti svojim podložnikom, da kaj izdajo, ako si prej niso izprosili njihovega in škofovega dovoljenja.

Slednjič izrečejo sveti oče in določijo, da naslov cenzorja, ako ga kdo ima, prav nič ne velja in se ne more navajati v potrdilo svojega osebnega mnenja.

Po teh občnih predpisih naročijo sveti oče, da se prav natančno izpolnjuje, kar je predpisano v členu XLII konstitucije „*Officiorum ac munerum*“ s temi besedami: „*Viri e clero saeculari prohibentur, quominus absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.*“ Ako kdo to dovoljenje zlorabi, naj se opominja in, ako to ne pomaga, naj se mu dovoljenje vzame.

Kar zadevlje duhovnike, ki se navadno imenujejo dopisniki ali sotrudniki, ker se večkrat dogaja, da v časnikih ali spisih članke objavljajo v modernistiškem duhu; naj gledajo škofje na to, da se v čem ne pregrešijo, in če so se pregrešili, jih opominjajo in jim dopisovanje prepovejo. Ravno tako resno opominjajo sveti oče predstojnike redovnikov, da storijo ravno tako. Če

bi le-ti bili preveč malomarni, potem naj škofje v imeni papeževem postopajo. Časniki in listi, katere katoličani izdajajo ali pišejo, naj imajo, če je mogoče, določenega cenzorja. Njegova dolžnost je poedine številke ali zvezke, ko so se izdali, prebrati. Če se je kaj nevarnega izreklo, naj naroči, da se kakor hitro mogoče popravi. Isto dolžnost imajo tudi škofje, čeprav se je cenzor ugodno izrekel.

V. Shodi duhovnikov.

Na shodih in javnih zborih skušajo modernisti svoja mnenja očitno zagovarjati in razširjati.

Zato so sveti oče zapovedali, da škofje odslej shode duhovnikov naj le prav redko pripustijo. In če jih pripustijo, naj jih pripustijo le pod pogojem, da se na njih ničesar ne govori o stvareh, ki pripadajo škofom in apostolski stolici; da se ničesar ne predlaga ali zahteva, kar bi pomenilo prisvojitve cerkvene oblasti; da se ničesar ne govori, kar bi spominjalo na modernizem, presbiterijanizem ali lajicizem.

Takih shodov, ki se morajo le vsak posebej, pismeno in ob ugodnem času dovoliti, se ne sme noben duhovnik tuje škofije udeležiti, ako nima priporočilnega pisma svojega škofa.

Vsi duhovniki pa se naj vedno spominjajo resnega opomina Leona XIII.: „*Sancta sit apud sacerdotes Antistitum suorum auctoritas: pro certo habeant sacerdotale munus, nisi sub magisterio Episcoporum exerceatur, neque sanctum, nec satis utile, neque honestum futurum.*“¹

VI. Nadzorovalni svet.

Kaj bi pomagalo, pravijo sveti oče, ako damo ukaze in predpise, če se ne bi natanko in čvrsto izpolnjevali! Da se naše želje srečno izpolnijo, smo sklenili na vse škofije razširiti to, kar so umbrijski škofje pred več leti za svoje škofije prav modro določili: „*Ad errores iam diffusos expellendos atque ad impediendum, quominus ulterius divulgentur, aut adhuc extent impietatis magistri, per quos perniciosi perpetuentur effectus, qui ex illa divulgatione manarunt, sacer Conventus, sancti Caroli Borromaei vestigiis inhaerens, institui in unaquaque dioecesi decernit probatorum utriusque cleri consilium, cuius sit pervigilare, an et quibus artibus novi errores serpant aut disseminentur atque Episcopum de hisce docere, ut collatis consiliis remedia capiat, quibus id mali ipso suo initio extingui possit, ne ad animarum perniciem magis magisque diffundatur, vel quod peius est, in dies confirmetur et crescat.*“²

Po naročilu svetega očeta se mora torej v vsaki škofiji kakor hitro mogoče ustanoviti nadzorovalni svet (*consilium a vigilantia*). Udje tega sveta naj se izvolijo

¹ Leonis XIII. litt. encyclicae „*Nobilissima Gallorum*“, de die 10. Februarii 1884.

² Act. Consess. Epp. Umbriae, Novembri 1849. Tit. II. art. 6.

na isti način, kakor cenzorji za presojo knjig, in naj bodo viri probati utriusque Cleri.

Za našo škofijo naj bi se ta odredba svetega očeta morebiti tako-le izvršila: Dolžnost nadzorovati v škofiji, ali se morebiti razširjajo nauki modernistov, ali se kažejo drugi pojavi, njihovemu delovanju enaki, imajo vsi gospodje, ki so nastavljeni kot testes synodales. Ti morajo poročati vse, kar so v tej zadevi zapazili v škofiji.

Kot osrednji nadzorovalni svet naj bode odbor, ki obsega 10 članov, tako da bodo kolikor mogoče vse stopinje duhovskega stanu zastopane, in sicer stolni kapitelj, dekani, župniki, profesorji bogoslovja, srednješolski profesorji, kapelani in redovniki. Predlagajo se torej za nadzorovalni svet ti-le gospodje:

1. P. T. dr. Ivan Mlakar, stolni dekan;
2. „ Martin Matek, kanonik;
3. „ Franc Ogradi, opat v Celju;
4. Adm. R. Franc Hirti, župnik v Slivnici pri Mariboru;
5. R. dr. Jožef Hohnjec, profesor bogoslovja;
6. R. dr. Anton Medved, c. kr. profesor veronauka;
7. R. Franc Lukman, mestni kaplan v Slov. Bistrici;
8. P. T. P. Callistus Heric, gvardijan oo. frančiškanih v Mariboru;
9. R. Valentin Eržen, superior misijonske hiše v Studencih pri Mariboru;
10. P. Alfonz Svet, župnijski upravitelj pri Sv. Vidu pri Ptujju.¹

O tem nadzorovalnem svetu določi okrožnica „Pascendi dominici gregis“: „Altero quoque mense statoque die cum Episcopo convenient: quae tractarint, decreverint, ea arceani lege custodiunt“.

Člani nadzorovalnega sveta imajo te-le dolžnosti. Skrbno naj iščejo znamenja in sledove modernizma v knjigah in predavanjih, ker največja zvižaja modernistov obstoji v tem, da svojih naukov ne razlagajo v kakem redu, ampak raztresene; in ker se vsak modernist zdaj kaže kot filozofa, potem kot apologeta itd. Da se duhovniki in mladina obvarujejo okuženja, morajo previdno, ali hitro predpisati izdatna sredstva. Novih izrazov naj se varujejo in naj se spominjajo besed Leona XIII.: „Probari non posse in catholicorum scriptis eam dicendi rationem, quae, pravae novitati studens, pietatem fidelium ridere videatur loquaturque novum christianae vitae ordinem, novas Ecclesiae praeceptiones, nova moderni animi

¹ Gledé na ude redovnega stanu se je v zmyslu okrožnice „Pascendi dominici gregis“ zaslislalo mnenje dotičnih pokrajinskih predstojnikov, od katerih so došle pritrjevalne izjave, in sicer: Za P. T. P. Kalista Heric na dopis kn. šk. ordinariata z dne 23. aprila 1908 št. 1961 z odgovorom z dne 3. maja 1908 št. 383; za Titl. g. Valentina Eržen na dopis kn. šk. ordinariata z dne 23. aprila 1908 št. 1963 z odgovorom z dne 30. aprila 1908 št. 579; za P. Alfonza Svet na dopis kn. šk. ordinariata z dne 23. aprila 1908 št. 1962 z odgovorom z dne 26. aprila 1908 št. 25.

desideria, novam socialem Cleri vocationem, novam christianam humanitatem, aliaque id genus multa“.¹ Take stvari naj se ne trpijo v knjigah ali predavanjih.

Ne smejo prezreti knjig, v katerih se govori o krajevnih pobožnih izročilih ali svetih ostankih. Naj tudi ne pustijo, da se taka vprašanja obravnavajo v časnikih ali listih, ki so namenjeni pospeševati pobožnost, niti s porogljivimi in zaničljivimi besedami, niti s stalnimi trditvami, posebno če, kar se večkrat zgodi, trditve ne presegajo mej verjetnosti in se opirajo na predsodke.

Gledé svetih ostankov naj se tega-le držijo. Ako škofje, ki so v tej stvari edini pristojni, gotovo spoznajo, da so ostanki nepristni, naj jih odtegnejo češčenju vernikov. Ako so se dokazi za kake ostanke izgubili radi državnih homatij ali na kak drugi način, naj se javno ne izpostavijo, dokler jih škof ne preiščejo in potrdijo. Dokaz zastarelosti ali vtemeljene domneve velja le tedaj, ako češčenje priporoča visoka starost; in sicer po dekretu svete kongregacije za odpustke in svete ostanke iz leta 1896, ki pravi: „Reliquias antiquas conservandas esse in ea veneratione, in qua haecenus fuerunt, nisi in casu particulari certa adsint argumenta eas falsas et supposititias esse“.²

Če pa je treba soditi o pobožnih izročilih, mora se tega-le držati: Cerkev je v tej stvari tako modra, da pripusti taka izročila v spisih le tedaj pripovedovati, ako se to zgodi z veliko previdnostjo in se pristavi od Urbana VIII. predpisana izjava; če se to tudi res zgodi, vendar še ne trdi resnice dejstva, ampak samo ne prepove tega verovati, razen če ni človeških dokazov za verjetnost. Tako je kongregacija sacrorum Rituum pred 30 leti izjavila: „Eiusmodi apparitiones seu revelationes neque approbatas neque damnatas ab Apostolica Sede fuisse, sed tantum permissas tanquam pie credendas fide solum humana, iuxta traditionem quam ferunt, idoneis etiam testimoniis ac monumentis confirmatam“.³ Kdor se tega drži, je lahko brez strahu. Zakaj češčenje prikazni (apparitio), kolikor zadevlje dejstvo samo in se relativno imenuje, predpostavlja vselej pogoj, da je dejstvo resnično; če pa je absolutno, se opira vedno na resnico, ker se nanaša na osebe svetnikov, ki se častijo. Isto se mora trditi o ostankih.

Slednjič naročimo nadzorovalnemu svetu tudi to, da na socialne naprave in na vse spise o socialnih stvarih vedno in pazno obrača oči, da se v njih ne skriva kaj modernističnega, ampak da so v soglasju s predpisi rimskih papežev in naših škofjskih zborov.

¹ Instr. S. C. NN. EE. EE. 27. Ian. 1902.

² Glej konstitucijo „De sacris reliquiis et imaginibus“. Ecclesiae Lavantinae Synodus dioecessana anno 1903 coadunata. Marburgi, 1904. Pagg. 560—573.

³ S. R. C. Decretum de die 2. Maii 1877.

VII. Poročila škofov.

Da se na te predpise ne pozabi, hočejo in zapovejo sveti oče, da škofje posameznih škofij po preteklem letu od časa, ko se je okrožnica „Pascendi dominici gregis“ izdala, pozneje pa vsako tretje leto vestno in pod prisego poročajo apostolskemu sedežu o stvareh, ki so se v tej okrožnici ukrenile, isto tako o naukih, ki vladajo med duhovniki, zlasti v semeniščih in drugih katoliških zavodih, ne izvzemši tistih, ki niso pod avtoriteto škofovo. Ravno to zapovejo sveti oče tudi redovnim predstojnikom glede njihovih podložnikov.

VIII. Kazni.

1. Da vežejo ti predpisi svetega očeta vsakega pod smrtnim grehom, ako je materia gravis ali so take okoliščine, ki zadostujejo za smrtni greh, je samo ob sebi umevno.

2. Ker so modernisti s svojimi sofizmi in zvijačami skušali zmanjšati ali celo izpodkopati veljavo dekretu kongregacije Sancti Officii „Lamentabili sane exitu“ z dne 3. julija 1907 in te okrožnice „Pascendi dominici gregis“, so sveti oče v Motu proprio z dne 18. novembra 1907 to-le določili: „Auctoritate Nostra Apostolica iteramus confirmamusque tum Decretum illud Congregationis Sacrae Supremae, tum Litteras eas Nostras Encyclicas, addita excommunicationis poena adversus contradictores; illudque declaramus ac decernimus, si quis, quod Deus avertat, eo audaciae progrediatur, ut quamlibet e propositionibus, opinionibus doctrinisque in alterutro documento, quod supra diximus, improbatis teneatur censurâ ipso facto plecti Capite Docentes Constitutionis Apostolicae Sedis irrogatâ, quae prima est in excommunicationibus latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatis. Haec autem excommunicatio salvis poenis est intelligenda, in quas, qui contra memorata documenta quidpiam commiserint, possint, uti propagatores defensoresque haeresum, incurrere, si quando eorum propositiones, opiniones doctrinaeve haereticae sint quod quidem de utriusque illius documenti adversariis plus semel usuvenit, tum vero maxime quum modernistarum errores, id est omnium haeresum collectum propugnans.“

To je poročilo o praktičnem ali disciplinarnem delu okrožnice „Pascendi dominici gregis“. Sklenem pa naj to poročilo z besedami svetega očeta v imenovani okrožnici, z besedami, ki naj nam vsem veljajo: „Inter ea vobis, Venerabiles Fratres, de quorum opera et studio vehementer confidimus, superni luminis copiam toto animo exoramus ut, in tanto animorum discrimine ex gliscentibus undequaque erroribus, quae vobis agenda sint, videatis, et ad implenda quae videritis omni vi ac fortitudine incumbatis. Adsit vobis virtute sua Iesus Christus, auctor et consummator fidei nostrae; adsit prece

atque auxilio Virgo immaculata, cunctarum haeresum interemprix“. —

Prečastiti predsednik izrečejo iskreno zahvalo referentu za ves trud in napor z besedami: „Deus retribuat Tibi modo largissimo omnes sudores et labores!“

Ker so se že v II. poročilu imenovali in odobrili škofijski censorji za knjige in spise, kakor tudi nadzorniki „Consilium a vigilantia“, je bila s tem rešena tudi **III. točka vsporeda: Volitev nadzorovalnega odbora v smislu imenovane okrožnice.**

Sledili so še za prihodnost velevažni referati, oziroma razgovori: **IV. o obsodbah duhovnikov od strani svetne oblasti.** O tem predmetu morajo zborovalci poročati na dekanijskih konferencah. Potem je bil razgovor **V. o dostojnem praznovanju jubilejev svetega očeta in presvetlega cesarja.** V zadevi cesarjevega jubileja naznanijo Prevzvišeni, da mislijo izdati posebno poslanico, kakor so obljubili v postnem pastirskem listu. Ker bi jim pa preobilni posli znali onemogočiti izpolnitev obljube, zato želijo, da dušni pastirji vernikom oznanijo, naj se pri jubilejnih procesijah pobožno spominjajo tudi presvetlega cesarja.¹

VI. točka dnevnega reda je napovedala **razgovor o stavbi dijaškega semenišča v Celju.**

Na povelje Prevzvišenega predsednika preide referent, g. opat Franc Ogradi iz Celja, prvi, teoretični del svojega poročila in prebere drugi, praktični del. Priobčen pa bodi tukaj ves spis.

Čut in misel človeškega srca sta nagnjena k hudemu **od mladosti.** (I. Mojz. 8, 21).

Ta resnica velja zmerom. Vsakemu človeku tudi tistim, ki se želijo posvetiti Bogu, ki se pripravljajo za duhovski stan, je treba od mladosti vojskovati se. Najbolj je spoznala to resnico naša skrbna mati, sveta Cerkev. Zato so od Svetega Duha postavljeni očetje na Trident. zboru (sess. XXIII. cap. 18) naročili: „Cum adolescentium aetas, nisi recte instituat, prona sit ad mundi voluptates sequendas, et nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur, antequam vitiorum habitus totum hominem possideat, nunquam perfecte ac sine maximo ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in disciplina ecclesiastica perseveret: sancta Synodus statuit, ut singulae cathedrales, metropolitanae atque his maiores Ecclesiae pro modo facultatum et dioecesis amplitudine certum puerorum ipsius civitatis et dioecesis, vel eius provinciae, si ibi non reperiantur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas Ecclesias, vel alio in loco convenienti, ab Episcopo eligendo, alere ac religiose edu-

¹ Glej: Kirchliches Verwaltungs-Blatt für die Lavanter Diözese. (Cerkevni zaveznik za Lavantinsko škofijo), letnik 1908, številka IV. odst. 40 in odlok kn. šk. Lavantinskega ordinariata z dne 31. marca 1908, številka 1474.

care, ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc vero collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos et ex legitimo matrimonio nati sunt, ac legere et scribere competenter noverint, et quorum indoles et voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros. Pauperum autem filios praecipue eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modo suo sumptu alantur, si studium prae se ferant, Deo et Ecclesiae inserviendi.“

Vsak stavek tega določila ima še zmerom svoj sveti pomen.

Blagega spomina knezoškof Anton Martin so se ravnali po tem svetem naročilu od Svetega Duh razsvetljenih očetov, ter so ustanovili s pomočjo darežljivih duhovnikov, pa tudi drugih vernikov leta 1853 „in loco convenienti, ab Episcopo eligendo“ — v Celju prvo Lavantinsko dijaško semenišče — Maximilianum — in leta 1861 v Mariboru — Victorinum. Oba zavoda sta bila združena v Celju od leta 1864 do leta 1871, od leta 1878 pa v Mariboru, kjer je dobilo semenišče Maximilianum-Victorium novo veliko poslopje s krasnim prostornim vrtom. Vse to poročajo Gesta et Statuta Synodi dioecesanæ leta 1896 str. 394. Še lepše sestavljeno XLVI. poglavje De seminario dioecesanano minori (Actiones et Constitutiones Synodi dioecesanæ 1900 anno celebratae) razlaga razvoj in pravila dijaškega semenišča M. V., iz katerega poglavja se prepričamo, da sta velikodušno darovala mnogo za dijaško semenišče prevzvišena knezoškofa Jakob Maksimilijan in posebno naš sedanji Nadpastir o priliki biserne maše papeža Leona XIII. in 50 letnice vladanja cesarja Franca Jožefa I. leta 1898. (Op. cit. pag. 441).

Sedež dijaškega semenišča v naši lepi vladikovini je bil torej najprej v Celju, potem tudi v Mariboru, pozneje samo v Celju in zdaj samo v Mariboru: „In loco convenienti, ab Episcopo eligendo.“

Celje je bil primeren kraj, odločen zato od modrega knezoškofa Slomškega. Škoda, da je prenehalo dijaško semenišče v Celju! Ker je večina duhovnikov glasovala zato, da se prestavi v Maribor, so se za to tudi prevzvišeni blagega spomina knezoškof Jakob Maksimilijan odločili, če tudi s težkim srcem. Bogoslovcev pa je od tistega časa vedno manj dohajalo iz Celjske gimnazije v Maribor, ter je tudi uspeh na gimnaziji Celjski od leta do leta neugodnejši, dijaki pa moralno slabejši.

Zdaj so pa razmere v Celju take, da, če se ne pomaga v kratkem, bo nevarnost za dijake še naraščala.

Stanovanja moralno ugodnega za dijake ni lahko dobiti. Najbolj pa kvarijo in begajo mladino slabi listi in slabe tovarišije.

Kaka dobrota, da, potreba je hitra pomoč v Celju, kamor dohajajo dijaki iz 11 dekanij naše škofije, ki so Staritrj, Škale, Gornjigrad, Braslovče, Celje, Novacerkev, Konjice, Šmarje, Laško, Videm, Kozje.

Naj ostane v Mariboru dijaško semenišče, pa v Celju naj se postavi novo. „In ecclesiis autem, amplas dioeceses habentibus, possit Episcopus unum *vel plura* in dioecesi, prout sibi opportunum videbitur, habere seminaria.“

„Recipiantur in hoc collegio, qui ex legitimo matrimonio nati sunt, et quorum indoles et voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros.“

Pri sprejemanju mladeničev naj bi se oziralo in popraševalo, kaki so starši, o čemer bi naj dotični župnik vestno poročal. Vprašal naj bi se pa tudi vselej učitelj veronauka na gimnaziji. — Da so mladeniči dovolj nadarjeni in da imajo dobra spričevala, na to se ve, da je treba tudi gledati; marsikateri se pa šele pozneje razvijajo, če so le marljivi in telesno zdravi. — Le razvajenih ne sprejemati in moralno popačenih. Tudi takih ne, pri katerih se ve, da se le hočejo preživiti v semenišču, za versko izgojo pa ni njim in ne staršem mar. — Non tantum „alere“ sed „religiose educare“, mora biti namen semenišča.

„Pauperum autem filios praecipue eligi vult.“ Tudi tu velja: „Pauperes evangelizantur.“ (Matth. 11, 5). Preprostih, kmečkih, resnično pobožnih staršev sinovi so, kakor skušnja uči, večidel najzanesljiviši gojenci.

„Nec tamen ditiorum excludit.“ Če so starši premožni, pa verni in jim je res zato, da bi njih sinovi krepostno živeli, in tudi radi plačujejo stroške, naj bi se sprejemali. Poklic v duhovski stan je milost božja, se večkrat izgubi, pa tudi pri nekaterih, ki se marljivo učijo in radi molijo, zopet pridobi. Boni clerici et sacerdotes fiunt, non nascuntur, velja menda večinoma.

Da v Celju svoje dni ni prospevalo dijaško semenišče, je mnogo zakrivilo pomanjkljivo nadzorovanje. Samo en vodja, ki je imel veronauk na vseh razredih, ne more zadostovati; moral bi biti samo le zato in ves zato.

Primeren prostor za dijaško semenišče v Celju bi se že našel; morebiti bi sodilo zato zemljišče okoli cerkve sv. Maksimilijana, katero meri 3647¹/₂ sežnjev. Bilo bi prostora dovolj za semenišče, za vrt, za dvorišče. Tudi bi se lahko prizidala hiša za onemogle duhovnike — na južni strani cerkve — z vrtom vred. V ta namen je prostor zelo pripraven, ker sta dve cerkvi tako blizu. Zidalo bi se dober kup, ker je pri veliki cesti.

Če bi se uresničila misel, postaviti novo dijaško semenišče v Celju in hišo za onemogle duhovnike, bi bilo to najznamenitejši spomenik — trajnejši kot bron in v nebo kipeče kraljeve piramide — na petdesetletnico mašništva slavno vladajočega svetega očeta Pija X. in na šestdesetletnico blagoslovljenega vladanja Njih ces. in kr. Apostolskega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. pod posebnim varstvom brezmadežne device Marije. —

Premilostljivi nadpastir izrazilo svoje veselje, da se je sprožila misel, s katero so se že davno pečali, pa so jo morali vsled težav gledé na prostor odložiti; pripoznajo živo potrebo dijaškega semenišča v Celju, zlasti ker Celjski dijaki težko izhajajo na Mariborski gimnaziji in ne morejo doseči zadostnih uspehov; zato bi naj ostalo Mariborsko semenišče za Mariborsko in Ptujsko gimnazijo, Celjsko semenišče pa naj bi bilo odločeno za Celjsko — staro in novo — gimnazijo; izrečejo svoje prepričanje, da bi velikodušna darežljivost dobrih duhovnikov, ki se je tako izvrstno pokazala na zadnji sinodi pri ustanovitvi „Viktorinove družbe,“ mogla naglo uresničiti in izvršiti tudi ta načrt, saj se gre za dobro in trajno delo, ki bo rodilo zlate sadove, ko nas že več ne bo.

Vsi zborovalci so se vzdignili ter so enoglasno sprejeli predlog, da se naj ustanovi dijaško semenišče v Celju.

Na to Prezvzišeni: „Po svojih močeh bom vse hvale vredni načrt podpiral. 25.000 kron podarim takoj, kadarkoli se bo od mene zahtevalo. Če vzamemo stvar resnobo, kakor judje, ki so prišli iz sužnosti in začeli staviti hišo božjo z vzklikom: Surgamus et aedificemus — če prodamo nepotrebno srebrnino in kar nam od najpotrebnejšega ostaje — bode Bog gotovo z nami: dosegli bomo svoj namen, pa ne bomo postali nič revnejši, kakor smo zdaj. Mariborsko semenišče bi morali pustiti z vsem denarjem, ker mogoče je, da bomo s časom morali zidati lastno gimnazijo, in tedaj se bo denar potreboval.“

Ime naj bi Celjski zavod dobil od angelja varuha svete Cerkve in branitelja ljube Avstrije, od sv. nadangelja Mihaela; glasilo naj bi se Michaelium — Mihaelišče.

Prosim Celjskega g. opata, da bi nam oskrbeli prostor, načrte, mojstra, in da bi nam kolikor mogoče po ceni odstopili potrebni prostor krog sv. Maksimilijana.“

Poročevalec obljubi, z veseljem ustreči tej želji.

Zastran pobiranja potrebnega denarja se je sprejel predlog g. prelata Karola Hribovšek, da se sestavi primeren „oklic,“ ki naj bi duhovščino navdušil za načrt.

H koncu še pristavijo Prezvzišeni knez besede: „Če bi še doživel to, potem bi se rad vlegel k hladnemu počitku. Surgamus ergo et aedificemus in nomine Domini! Vzdignimo se torej in zidajmo v imenu Gospodovem! — V hvaležni spomin na svoja dijaška leta sem ustanovil dijaško štipendijo z glavnico 5000 K, do katere bodo imeli pod lahkimi pogoji pravico dijaki obojne Celjske gimnazije iz moje rojstne fare in iz naše škofije sploh. Pravica prezentacije bo v rokah Konjiškega g. nadžupnika. Želim, da bi vsak, ki bo dobival obresti te ustanovne glavnice (200 K na leto), imel tako veselje, kakor jaz, ko sem užival štipendijo na Celjski gimnaziji.“

Pri VII. točki vsporeda: **Slučajni predlogi** izrazilo Milostljivi nadpastir željo, da bi se Lavantinci v

posebni poslanici zahvalili svetemu očetu za encikliko „Pascendi dominici gregis,“ obljubili vestno izpolnjevanje njenih določb ter jim čestitali k 50 letnici mašništva.

Sklene se, da g. stolni dekan dr. Janez Mlakar izdelata adresno, ki se bo poslala v Rim, ali pa jo bodo Prezvzišeni osebno izročili svetemu očetu.

G. kanonik Jernej Voh želi, da bi zopet oživela bratovščina sv. Mihaela in se tako pomnožil Petrov novič.

Zato se bodo v ta namen na novo natisnila in razdelila „Pravila,“ in gg. dekani so prošeni, da zadevo po svojih močeh podpirajo.

Isti g. kanonik želi, da bi se uravnala štolnina, ker prihajajo v tem oziru pritožbe.

Sklenjeno je bilo, da naj g. referent sestavi tarifo, ki se bo presodila oziroma potrdila na prihodnji sinodi.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, se Prezvzišeni ordinarij zahvalijo gg. kanonikom, gg. dekanom in dekanatskim zastopnikom za vstrajnost in pazljivost, s katero so sledili poročilom; gotovo jim ne bo žal, da so se udeležili prevažnega posvetovanja. Želijo, da bi previdno in modro poročali o tem, kar se jim je moralo povedati. Naposled milostno povabijo vse zunanje gospode k skupni gostbi.

Na to vstane g. stolni prošt Karol Hribovšek in ganjen izpregovori približno te-le besede:

„Premilostljivi Nadpastir!

Prezvzišeni gospod knez in škof!

Očetovska skrb Vas je vodila, da ste povabili gg. dekane k temu, za blagor škofije važnemu posvetovanju in z očetovsko skrbjo ste vodili današnje zborovanje.

V imenu stolnega kapitelja, gg. dekanov in dekanjskih zastopnikov se Vam najponižneje zahvaljujem za vso skrb in ljubezen. Bog daj, da bi dobri nasveti, ki smo jih danes prejeli, rodili obilno dobrega sadu v prospeh pobožnega življenja med duhovniki in verniki! Bog blagoslovi Vas, Premilostljivi knez, in vse Vaše trude, pa tudi naše delo, da bo vse k večji časti božji in v vzveličanje neumrljivih duš!“

Kakor je bilo zborovanje z Bogom pričeto, enako ga Prezvzišeni sklicatelj tudi zaključijo z Bogom; odmoliijo namreč skupno z zborovalci sinodalno molitev: *Antiph. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, a templo sancto tuo, quod est in Ierusalem* itd. (Syn. dioec. Lavant. anno 1906 concita et facta. Marburgi, 1907. Pagg. 51 et 52).

Pri agapi v veliki dvorani knezoškofijske palače so Premilostni nadpastir v prisrčni zdravici želeli navzočnim gostom in vsej svoji duhovščini veselo alelujo!

48.

Schatzgräber-(Entierro) Schwindel.

Die k. k. Statthalterei in Graz hat unterm 22. März 1908, Bl. 1⁷⁶⁹/₂08, nachstehendes Schreiben anher gerichtet:

„Ungeachtet der im Laufe der letzten Jahre durch die staatlichen Behörden und die Presse wiederholt erfolgten Mahnungen vor dem sogenannten Schatzgräber-(Entierro) Schwindel, finden sich noch immer Leute, welche den Vorspiegelungen der spanischen Schwindler Glauben schenken.

Der hiebei in der letzten Zeit beobachtete Vorgang ist folgender:

An vermögend geltende Personen langen Briefe ein, in welchen ein angeblich wegen betrügerischen Bankrotts in einem spanischen Gefängnisse inhaftierter Bankier auffordert, ihm gegen gute Belohnung bei der Wiedererlangung seines in einem Geheimfache eines Handkoffers befindlichen Vermögens behilflich zu sein. Da der Handkoffer in gerichtlicher Verwahrung sei, wird der Adressat gebeten, entweder die zur Auslösung erforderliche Summe an eine Vertrauensperson in Spanien zu senden, oder persönlich nach Spanien zu kommen, woselbst er von einer Mittelsperson werde erwartet werden und alles nötige erfahren werde. Behufs leichterer Täuschung der Adressaten liegen dem Schreiben noch vielfach angebliche Zeitungsausschnitte über die Verhaftung des Brieffschreibers, sowie eine gefälschte amtliche Abschrift des den Brieffschreiber betreffenden Urteils und der angebliche gerichtliche Depotschein bezüglich der dem Arrestanten gehörigen beschlagnahmten Gegenstände bei.

Eine andere Art dieses Schwindels besteht darin, daß der Empfänger des Briefes aufgefordert wird, dem Brieffschreiber ein angemessenes Reisegehd zur Reise nach Oesterreich einzusenden. Als Belohnung wird ein Teil eines an einem dem Brieffschreiber bekannten Orte befindlichen Schatzes in Aussicht gestellt.

Da wie schon erwähnt wurde, die bisherige Aktion der staatlichen Behörden nicht ausreichte, um die Bevölkerung vor Nachteilen zu bewahren, werden infolge Erlasses des k. k. Ministeriums des Innern vom 3. März 1908, Z. 359 Anordnungen getroffen, daß auch die Gemeindevorsteher in dieser Beziehung durch Belehrung mitwirken.

Auf Grund der Weisungen desselben Ministeriums gestattet sich die Statthalterei auch an das hochwürdige Ordinariat mit dem Ersuchen heranzutreten, gefälligst zu veranlassen, daß die Bevölkerung auch durch die Seelsorger auf diesen Schwindel aufmerksam gemacht und dahin gebracht werde, einlangende Briefe unverzüglich dem nächsten Gendarmerie-Posten oder der politischen Behörde zu übergeben.

Der k. k. Statthalter:

Clary m. p.“

Demgemäß werden die hochwürdigen Herren Seelsorger bei sich ergebender Gelegenheit die Bevölkerung auf diese Art des Betruges aufmerksam zu machen und dahin zu bringen haben, derartige Briefe unverzüglich dem nächsten Gendarmerie-Posten oder der politischen Behörde zu übergeben.

49.

Fälligkeit der Bezüge aus dem Religionsfonde.

Die k. k. Statthalterei in Graz hat in Angelegenheit der Fälligkeit der Bezüge aus dem Religionsfonde unterm 10. April 1908, Bl. 16⁴⁷⁹/₃08, nachstehendes anher zur Kenntnis gebracht:

„Infolge Erlasses des k. k. Ministeriums für Kultur und Unterricht vom 28. März 1908, Z. 51.434 beehrt sich die Statthalterei mitzuteilen, daß die Bestimmungen der Verordnung des Gesamtministeriums vom 15. August 1907,

R.-G.-Bl. Nr. 203, betreffend die Auszahlung der monatlich vorhinein fälligen Dienstbezüge der Zivilstaatsbediensteten beim Zusammentreffen des Fälligkeitstages mit einem Sonntage, sich ausschließlich auf die Auszahlung der monatlich vorhinein fälligen Dienstbezüge der Zivilstaatsbediensteten beziehen und deshalb auf die analogen Bezüge aus dem steiermärkischen Religionsfonds keine Anwendung finden können.“

50.

Različne opazke.

Tu naj sledi nekoliko odgovorov na večkratna vprašanja, oziroma tudi nekoliko opominov, da ne bo treba posameznih posebej opozarjati.

1. Župnik, oziroma župni upravitelj vprašuje: Zakaj se mi je plača nakazala šele s 1. dnevom meseca, nastopu

službe sledečega, ko sem bil vendar že 10. dne prejšnjega meseca na svojem novem mestu?

Odgovor: Popolnoma pravilno po § 3 ministerske naredbe z dne 14. januarja 1904, (Kirchl. Verordnungs-Blatt für die Lavanter Diözese, 1904, III. Abs. 21), to je od

tedaj, odkar se dotacijsko dopolnilo izplačuje v ponajprejšnjih obrokih. Ostanek se nakaže, ko bo rešena fasija, oziroma, ko bo rešen interkalarni račun.

2. Duhovniki, ki so med mesecem nastopili drugo službo, dobijo pravico do dohodkov te službe od 1. dne prihodnjega meseca, obdržé pa zato do tega časa dohodke prejšnje svoje službe. Zato kaže, da naj se vsakdo, če le more, preseli 1. dne v mesecu.

3. Glede polaganja interkalarnih računov se dotični polagavci opozarjajo na odlok e. kr. ministerstva za bogočastje in nauk z dne 31. julija 1905, št. 7686/01 (Kirchl. Verordn.-Blatt für die Lavanter Diözese, 1905, IX. Abs. 74), vsled katerega morajo upravitelji nadarbin polagati interkalarni račun tudi tedaj, če se jim je že nakazalo dotacijsko dopolnilo iz verskega zaklada.

Tudi se morajo vstaviti v interkalarni račun istiniti dohodki (ne povprečni kakor v fasijo), torej vsa štola onega časa, istiniti zemljiški dohodki, ne katastralni čisti iznos itd.

Vsi dohodki in izdatki se morajo opremiti z dokazili.

Ne vstavljajo se pa v interkalarni račun stroški za sarta teeta itd., ker so to osebna bremena.

4. Kakor znano, mora izknjižne izjave in izbrisne pobotnice potrditi ordinariat, od l. 1905 dalje pa tudi e. kr. namestnija. Radi tega takih izjav in pobotnic ordinariat ne more takoj vrniti župnijskim uradom, ampak jih mora poslati e. kr. namestniji in šele, ko se mu od tam vrnejo, jih pošlje župnijskim uradom v nadaljnje poslovanje. Po dosedanjih izkušnjah ostane dotična listina okoli tri tedne pri e. kr. namestniji. Na to okolnost naj župnijski uradi sami računijo, pa tudi opozarjajo dotične udeležence, e. kr. notarje in uradnike e. kr. sodnij, da ne bo toliko nepotrebnih vprašanj. Tudi ne smejo e. kr. okrajne sodnije radi te zakesnitve nikomur naložiti nobene kazni. Ko bi se pa kje pripetil tak slučaj, naj se to nemudoma semkaj sporoči.

51.

Literatur.

1. Über Erjuchen der Verlagshandlung „St. Norbertus“ in Wien, III. Seidlgasse 8, vom 25. Februar 1908 werden hiemit den Herren Katecheten zum Ankaufe bestens empfohlen: Katholische Volksschul-Katechesen. Für die Mittel- und Oberstufe ein- und zweiklassiger und für die Mittelstufe mehrklassiger Schulen. Von Johann Ev. Pichler, emer. Pfarrer, Katechet in Wien. I. Teil: Glaubenslehre; II. Teil: Sittenlehre; III. Teil: Von den heiligen Sakramenten (mit Erstbeicht-, Erstkommunion- und Firmungsunterricht); IV. Teil: Vom Gebete. — Die ersten drei Bände sind in zweiter verbesserter Auflage erschienen. Preis des 1. Bandes mit Post K 2.10, des 2. Bandes K 2.20, des 3. Bandes K 2.40 und des 4. Bandes K —.75.

2. In der J. P. Bachem'schen Verlagsbuchhandlung in Köln am Rhein ist ein Büchlein erschienen, das den Herren Katecheten, die auch auf die der Schule entwachsene Jugend ihr besonderes Augenmerk richten wollen, sehr zu empfehlen ist. Das Schriftchen führt den Titel: Nach der Schulzeit! Ein Gebetbüchlein für brave Kinder, denselben auf den Weg ins Leben mitgegeben von Ludwig Funderfurth, Pfarrer in Randerath, zählt 32 Seiten und ist für das erste Jahr „nach der Schulzeit“ als eine Art geistlicher Lesung für die heranwachsende Jugend gedacht. Durch dieses Büchlein sollen die Kinder angeregt werden, dann später auch zu anderen, für ihr Alter passenden Erbauungsbüchern zu greifen. Einzelpreis 15 Pfg., 100 Stück M. 13, 300 Stück M. 36.

52.

Diözesan-Nachrichten.

Inbestiert wurden die Herren: Anton Kolar, Pfarrer in Kebl, auf die Pfarre St. Agidi bei Schwarzenstein; Rudolf Raktelj, Pfarrer in Rotwein, auf die Pfarre St. Lorenzen bei Wisell; Josef Vodošek, Kaplan in St. Paul bei Pragwald, auf die Pfarre St. Wolfgang bei Wisch und Ternovez.

Bestellt wurden: P. T. Herr Georg Bezenšek, J. B. Konfistorialrat und Pfarrer in Cadram, als Mitprovisor der Pfarre St. Margareth in Kebl; Herr Franz Hurt, Pfarrer in Hohenmauten, als Mitprovisor der Pfarre St. Bartholomä in Rotwein.

Wiederangestellt wurde als Kaplan in St. Lorenzen bei Wisell der dortige Provisor Herr Johann Hribar.

Überjett wurden die Herren Kapläne: Johann Alt von St. Leonhard in W.-B. nach Mahrenberg; Franz Bratušek von St. Nikolai bei Friedau nach St. Georgen an der Stainz; Johann Gorican von St. Peter bei Radkersburg nach St. Leonhard in W.-B.; Adolf Gril von St. Lorenzen bei Wisell nach Kopreiniz; Johann Ilc von St. Marein nach St. Paul bei Pragwald; Franz Sinko von Mahrenberg nach St. Marein; Franz Stuhec von St. Georgen an der Stainz nach St. Nikolai bei Friedau.

Unbesetzt ist geblieben der I. Kaplansposten in St. Peter bei Radkersburg.

J. B. Lavanter Ordinariat zu Marburg,

am 10. Mai 1908.

† Michael,
Fürstbischof.